

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2000

Renáta Toniová

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní obor

Podniková ekonomika

Formy a nástroje mezinárodního platebního styku

The forms and instruments of international system of payments

BP – PE – KFÚ - 200008

Renáta Toniová

Vedoucí práce: Prof. Ing. Václav Bakule, DrSc., KFÚ

Konzultant: Doc. Ing. Jana Marková, CSc.

Počet stran 45

Počet příloh 4

26. 5. 2000

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1999/2000

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Renátu Toniovou

obor č. 6268 - 7 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisech určuje tuto bakalářskou práci:

Název tématu: Formy a nástroje mezinárodního platebního styku

Zásady pro vypracování:

1. Mezinárodní platební styk jako odraz ekonomických a mimoekonomických operací a vztahů vůči zahraničí
2. Dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso jako primární formy platebních vztahů se zahraničím
3. Hladké platby jako sekundární forma platebních vztahů se zahraničím
4. SWIFT jako moderní forma mezibankovních platebních vztahů a operací na mezinárodní úrovni

Rozsah bakalářské práce: 25 - 30 stran

(do rozsahu nejsou započítány úvodní listy,
přehled literatury a přílohy)

Doporučená literatura:

Revenda, Z. a kol. : Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press, Praha, 1996

Bakule, V. : Mezinárodní finance, SPN, VŠE Praha, 1985

Marvanová, M.; Houda, M. a kol. : Platební styk aneb platební a zajišťovací instrumenty
ve vnitřním a zahraničním obchodě, ECON, Brno, 1993

Bartošek, K.; Felsbergová, D.; Jaroš P. : Bankovníctví v České republice, 3. přeprac.

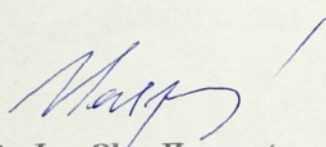
Vydání, Bankovní institut, a.s., Praha 1998

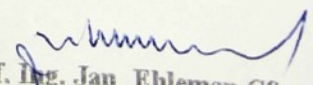
Bayer, A. : Mezinárodní platební styk, SNTL, Praha, 1983

Vedoucí bakalářské práce: Prof. Ing. Václav Bakule, DrSc.

Konzultant: Doc. Ing. Jana Marková, CSc.

Termín odevzdání bakalářské práce : 26. května 2000

Dr. Ing. Olga Hasprová
vedoucí katedry

Prof. Ing. Jan Ehleman, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

V Liberci dne 10. listopadu 1999

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího práce a konzultanta.

V Liberci dne 26. 5. 2000

Yoniora' Renata

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat Prof. Ing. Václavu Bakulemu, DrSc. za odbornou pomoc při vypracování této bakalářské práce, ale také za zapůjčení studijních materiálů.

ANOTACE

Renáta Toniová

BP –2000

Ved. BP: Prof. Ing. Václav Bakule, DrSc.

Formy a nástroje mezinárodního platebního styku

Resumé:

V bakalářské práci jsou popsány základní platební formy a instrumenty, které jsou používány při provádění mezinárodního platebního styku.

Problematika je rozpracována ve čtyřech kapitolách. První kapitola je věnována obecnému vymezení mezinárodního platebního styku, zejména pak pohybu peněžních fondů a měnovým prostředkům. Druhá kapitola má v práci dominantní postavení. Je zaměřena na dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso. V bakalářské práci samozřejmě nejsou opomenuty ani hladké platby, i když v současné době zaujímají v platebních vztazích se zahraničím méně výrazné postavení. Stručná charakteristika hladkých plateb je uvedena v kapitole třetí. Poslední kapitola se zabývá problematikou telekomunikačního systému SWIFT. Bakalářská práce je doplněna několika přehlednými schémata a tabulkami.

The forms and instruments of international system of payments

In the bachelor work there are described basic forms and instruments of payment, that are used in the practice of international system of payments.

Problems are divided in four chapters. The first section is devoted to the general definition of international system of payments, especially then to the movement of monetary funds and currency assets. The second chapter has in this work the dominant position. The chapter is concentrated on documentary credit and documentary collection. In the bachelor work there are even not failed smooth payments, though at present they occupy in the payment relation with abroad less expressive position. Brief characteristics of smooth payments are introduced in the third chapter. Last section undertakes problems of system of telecommunication called SWIFT. The bachelor work is completed with several well-arranged schemes and tables.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ	8
ÚVOD.....	9
1. MEZINÁRODNÍ PLATEBNÍ STYK.....	10
1.1 MEZINÁRODNÍ POHYB PENĚŽNÍCH FONDŮ	10
1.2 KLASIFIKACE MEZINÁRODNÍHO PLATEBNÍHO STYKU.....	12
1.3 MEZINÁRODNÍ PLATEBNÍ PROSTŘEDKY	13
2. DOKUMENTÁRNÍ PLATBY.....	17
2.1 DOKUMENTY V PLATEBNÍM STYKU	17
2.2 DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV (DOCUMENTARY CREDIT, LETTER OF CREDIT - L/C)	21
2.2.1 Mechanismus placení.....	22
2.2.2 Druhy akreditivů.....	25
2.3 DOKUMENTÁRNÍ INKASO.....	28
2.3.1 Vývozní dokumentární inkasa.....	29
2.3.2 Dovozní dokumentární inkasa.....	30
2.4 PLATEBNÍ PŘÍSLIBY	31
2.5 STRUČNÁ KOMPARACE POPLATKŮ U DOKUMENTÁRNÍCH PLATEB	32
3. HLADKÉ PLATY.....	33
3.1 PRŮBĚH HLADKÝCH PLATEB	33
3.2 ŠEKY JAKO FORMA HLADKÝCH PLATEB	34
3.2.1 Forma a druhy šeků	36
3.2.2 Operace se šeky	37
4. SWIFT JAKO MODERNÍ FORMA MEZIBANKOVNÍCH PLATEBNÍCH VZTAHŮ A OPERACÍ NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	38
ZÁVĚR.....	41
SEZNAM LITERATURY	44
SEZNAM PŘÍLOH.....	45

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

ad	- k bodu (odkaz)
apod.	- a podobně
a. s.	- akciová společnost
atd.	- a tak dále
CZK	- česká koruna
č.	- číslo
ČR	- Česká republika
ČS	- Česká spořitelna
DEM	- německá marka
ECU	- evropská měnová jednotka
EU	- Evropská unie
EUR	- euro
FRF	- francouzský frank
GBP	- britská libra
HDP	- hrubý domácí produkt
CHF	- švýcarský frank
JPY	- japonský jen
KB	- Komerční banka
např.	- například
obr.	- obrázek
popř.	- popřípadě
resp.	- respektive
Sb.	- sbírka
SDR	- zvláštní práva čerpání
tj.	- to je
tzn.	- to znamená
tzv.	- takzvaný
USA	- Spojené státy americké
USD	- americký dolar

ÚVOD

Od r. 1989, kdy došlo k pádu totalitního režimu, prodělala Česká republika řadu změn. Proces transformace české ekonomiky výrazně zasáhl do všech oblastí života společnosti. Některé transformační kroky (např. liberalizace zahraničního obchodu, zavedení vnitřní a posléze úplné směnitelnosti české koruny) měly velký vliv i na růst mezinárodního obchodu a tedy i na rozvoj platebního styku se zahraničím.

Při uskutečňování mezinárodního platebního styku se však objevuje velké množství rizik. Jedná se například o rizika politická, inflační, kursová, rizika plynoucí z neznalosti obchodních partnerů apod. Jestliže obchodníci nechtějí utrpět velké ztráty, musí se proti těmto rizikům zajistit. V první řadě si musí strany sjednat jasná pravidla. Tato pravidla jsou obsažena v obchodních smlouvách a také v různých mezinárodních uzacích. Důležité je, aby si obchodní partneři ve smlouvě stanovili i hranici, kdy rizika nebo náklady přecházejí z jedné strany na druhou.

K zajištění mezinárodních platebních transakcí mohou být použity i různé formy a nástroje mezinárodního platebního styku, kterým se budu v této bakalářské práci věnovat. Nabídka bankovních instrumentů je v současnosti velmi široká. Při volbě platebního instrumentu by měli obchodní partneři zvážit nejen míru zajištění, kterou jim poskytuje daný nástroj, ale také finanční náročnost.

V pojednání o formách a nástrojích mezinárodního styku bych se chtěla nejprve zaměřit na obecné vymezení mezinárodního platebního styku jako odrazu ekonomických a mimoekonomických operací a vztahů vůči zahraničí. V další části se budu zabývat dokumentárními platbami. Samostatnou kapitolu budu věnovat také hladkým platbám.

Na průběh mezinárodních plateb mají samozřejmě vliv i způsoby komunikace mezi bankami. Nejrozšířenější formou je dnes systém SWIFT, který umožňuje velmi rychlý a bezpečný přenos dat v mezinárodním bankovním obchodě. O problematice SWIFTu se zmíním v poslední kapitole bakalářské práce.

1. MEZINÁRODNÍ PLATEBNÍ STYK

Na přelomu 20. a 21. století hrají velmi důležitou roli mezinárodní vztahy. Každý den probíhají mezi jednotlivými státy jednání, jejichž výsledky jsou pak realizovány různými typy obchodních i neobchodních operací. Většina těchto operací vyvolává přesun peněžních fondů z jedné země do druhé, a promítá se tedy do oblasti mezinárodních plateb.

Mezinárodní hospodářské vztahy jsou doprovázeny platbami v zahraničním obchodě za zboží a služby, platbami spojenými s úločkami vkladů domácích subjektů v zahraničí, poskytováním a splácením zahraničního úvěru, vývozem a dovozem kapitálu z jedné země do druhé, inkasy ze zahraničí, úhradami do zahraničí atd. Samozřejmě i v mimoeconomické oblasti se objevují různé formy mezinárodní spolupráce a mezinárodních styků, které jsou doprovázeny pohybem peněžních plateb. Jsou to např. platby spojené s udržováním vojenských, kulturních, vědecko-výzkumných institucí, platby spojené s různými dary nebo dědictvím apod.

Souhrn těchto plateb je základem mezinárodního peněžního oběhu, který je uskutečňován peněžními prostředky v různých měnách. Je třeba si uvědomit, že mezinárodní pohyb zboží, služeb a kapitálu vyvolává vznik, zánik či změnu mezinárodních pohledávek a závazků, změnu v majetkových vztazích mezi devizovými rezidenty a nerezidenty, ale působí i na národní zásoby mezinárodních platebních prostředků.

1.1 Mezinárodní pohyb peněžních fondů

Mezinárodní pohyb peněžních fondů může být vyvolán různými motivy. Jedná se například o zahraničně obchodní operace, tj. dovoz a vývoz zboží a služeb. Dalším motivem mezinárodního pohybu peněžních fondů je i zajištění proti ztrátám plynoucím z rozdílů mezi domácí úrokovou sazbou a zahraniční sazbou nebo ze změn devizových kursů. Jedním z motivů pro mezinárodní pohyb peněžních fondů jsou i jednostranné transferové úhrady a inkasa mezi fyzickými a právnickými osobami z různých forem technické, hospodářské nebo vojenské pomoci na vládní úrovni.

V jednotlivých zemích samozřejmě existují instituce, které se zaměřují na nabízení peněžních fondů vnitřní ekonomiky do zahraničí nebo na vyhledávání zahraničních peněžních fondů pro potřeby vnitřní ekonomiky. Tato nabídka a poptávka se střetává většinou ve významných světových finančních centrech.

Mezinárodní peněžní fondy lze dělit na krátkodobé a dlouhodobé, především tedy na krátkodobý kapitál a dlouhodobý kapitál. Za krátkodobý kapitál považujeme kapitál s dobou splatnosti menší než jeden rok. Dlouhodobý kapitál má dobu splatnosti delší než jeden rok.

Výstižnou charakteristiku pohybů krátkodobého kapitálu podává K. Lutkowski: „Mezinárodní přesuny krátkodobého kapitálu spočívají ve změnách stavu likvidních aktiv, která mají banky a hospodářské jednotky jedné země v zahraničí, nebo ve změnách jejich závazků vůči zahraničí, vyplývajících z analogických titulů. Čistým vývozem kapitálu budou tedy např. krátkodobé obchodní úvěry poskytované do zahraničí v rozsahu převyšujícím částku úvěrů přijatých ze zahraničí. Vývozem krátkodobého kapitálu je také zvýšení prostředků (avoárů) na účtech nostro, jež mají domácí banky vedeny u zahraničních bank, a to při nezměněné úrovni nebo snížení prostředků na účtech loro, které mají zahraniční banky u domácích bank, a naopak.“ [1]

Mezinárodní pohyby kapitálu jsou do značné míry ovlivňovány devizovými operacemi obchodních bank, devizových arbitrážérů a centrálních měnových institucí, které se snaží zajistit plynulost mezinárodního platebního styku nebo chtějí dosáhnout výhod z pohybu devizových kursů, úrokových sazeb nebo diskontních sazeb na mezinárodních finančních trzích.

Za základní formy pohybu dlouhodobého kapitálu lze považovat přímé investice a nepřímé investice. Při přímém investování se použije vyváženého kapitálu k přímému financování určitého podniku v zahraničí, což investorovi umožní ovlivňovat ekonomická rozhodnutí zahraničního podniku a podílet se na dosaženém zisku. Na druhé straně nepřímé investice vznikají vývozem kapitálu do zahraničí na základě nákupu cenných papírů zahraničních společností, podniků, bank i jiných institucí. Investor pak dosahuje zhodnocení kapitálu prostřednictvím dividend, úroků apod.

[1] LUTKOWSKI, K.: Ruchy kapitalów krótkoterminowych. Zeszyty naukowe Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. 54, 1965, s. 27.

Peněžní fondy lze také členit podle subjektu, který peněžní fondy přijímá nebo poskytuje. Z tohoto hlediska lze peněžní fondy členit na státní prostředky, soukromé prostředky a prostředky mezinárodních finančních institucí.

1.2 Klasifikace mezinárodního platebního styku

Bylo již uvedeno, že mezinárodní platební styk je spojen s vývojem zahraničního obchodu, ale i jiných forem ekonomické spolupráce, kulturních a politických styků.

Je třeba si uvědomit, že mezinárodní platební styk je, na rozdíl od vnitřního platebního styku, spojen s vyšším rizikem plynoucím z větších vzdáleností a doby mezi prodejem a nákupem. Mezinárodní transakce jsou tedy vystaveny velkému počtu rizik. Jedná se například o nebezpečí zničení, zkažení, odcizení zboží během přepravy nebo může dojít ke ztrátám z nepříznivé změny cen, devizových kursů, platebních podmínek apod.

„Mezinárodní platební styk lze rozdělit do tří základních skupin:

- a) na prostředky mezinárodního platebního styku,
- b) na způsoby a formy operativního provádění mezinárodního platebního styku a
- c) na metody ovlivňování mezinárodního platebního styku.

Ad a) Prostředky mezinárodního platebního styku lze rozdělit do dvou velkých skupin - na prostředky měnové a na prostředky platební. Měnové prostředky mezinárodního platebního styku ukazují, že ke všeobecnému vyjádření mezinárodních platebních transakcí mohou sloužit různé druhy měnových prostředků, které se liší nejen svým podílem na celkovém obratu mezinárodních plateb, ale i po kvalitativní stránce. Naproti tomu platební prostředky mezinárodního platebního styku jsou spíše nástrojem individualizovaného vyjádření mezinárodních platebních transakcí a vybírají se s přihlédnutím ke specifice samotných mezinárodních transakcí.“ [2]

[2] BAKULE, V. : Světové finance. SNTL/ALFA, Praha, 1976, s. 143.

Ad b) U způsobů a forem operativního provádění mezinárodního platebního styku rozlišujeme dvě základní skupiny - dokumentární platby a hladké platby. Dokumentární platby (dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv) jsou velmi složité. Jejich cílem je zajistit vývozce i dovozce proti rizikům, které plynou ze značných vzdáleností mezi obchodními partnery nebo z jejich vzájemné neznalosti. Hladké platby jsou oproti dokumentárním platbám jednodušší formou operativního provádění mezinárodního platebního styku. Nejběžnějším hladkým platem je prostá úhrada.

Ad c) Mezinárodní platební styk lze usměrňovat v rámci nesmluvního platebního styku nebo smluvního platebního styku. U smluvního platebního styku hrají důležitou roli mezistátní, ale i mezibankovní dohody.

Členění platebního styku znázorňuje i schéma, které je uvedeno na konci I. kapitoly (strana 16).

1.3 Mezinárodní platební prostředky

Mezinárodní peněžní prostředky mají při uskutečňování mezinárodního platebního styku v podstatě tytéž funkce jako peníze ve vnitřní ekonomice. Jedná se tedy o funkci míry hodnoty, funkci oběživa, funkci platidla a funkci pokladu.

Funkci míry hodnoty vykonávají mezinárodní platební prostředky prostřednictvím devizových kursů, jimiž jsou národní ekonomické veličiny vyjádřené v měnových jednotkách jedné země převáděny na úroveň vyjádřenou v jednotkách měny jiné země. Slouží tedy k vyjádření hodnot všeho zboží ve formě ceny vytvořené na mezinárodních trzích.

Funkci oběživa a platidla plní mezinárodní peněžní prostředky při platbách promptních a termínových, při poskytování úvěru, při splácení úvěru apod.

Funkce pokladu je uskutečňována tvorbou devizových rezerv. Mezinárodní peníze jsou hromaděny jako zásoby prostředků pro mezinárodní platební styk a pro pružné řízení měnové politiky jednotlivých zemí.

Hlavní úlohou mezinárodních peněz je zajišťovat mezinárodní likviditu, tedy dostatečné množství likvidních mezinárodních platebních prostředků potřebných k vyrovnání vzájemných peněžních pohledávek a závazků.

Při mezinárodních transakcích jsou používány následující peněžní prostředky:

- a) zlato a jiné drahé kovy,
- b) národní měny, volně směnitelné měny,
- c) clearingové měny,
- d) nadnárodní měnové jednotky.

Ad a) V současné době zlato samozřejmě nemá tak velký význam jako v období standardu zlaté mince. Přesto lze za zlato získat směnitelné měny. Toto zlato se vyskytuje při směně ve formách prutů o různé hmotnosti, ve formách slitků a také ve formě mincí.

Ad b) Obecně lze dělit národní měny na konvertibilní a nekonvertibilní. Konvertibilní měny jsou schopny zprostředkovávat obchodní operace i za hranicemi státu, který je emitoval. Tyto konvertibilní měny mohou mít buď omezenou oscilaci kurzu nebo neomezenou oscilaci kursu. Pokud má měna omezenou oscilaci kursu, pak je institucionálně garantován limit maximálních výkyvů kursu měny.

Nekonvertibilní měna je ale schopna zprostředkovávat obchodní operace pouze na teritoriu státu, který ji emitoval. Tyto nekonvertibilní měny lze dále ještě rozdělit na měny s vnitřní směnitelností a měny bez vnitřní směnitelnosti.

Z národních měn nacházejí největší uplatnění v mezinárodním platebním styku volně směnitelné měny, za které lze volně nakoupit valuty a devizy. Dominantní postavení mezi volně směnitelnými měnami mají např. americký dolar (USD), německá marka (DEM), britská libra (GBP), francouzský frank (FRF) nebo švýcarský frank (CHF).

Ad c) Clearingové či zúčtovací měny se používají při vzájemném zúčtování pohledávek a závazků dvou nebo i více států, které mezi sebou uzavřely platební dohodu. Domácí dlužníci neplatí přímo svým věřitelům do zahraničí, ale skládají částky na clearingový sběrný účet ve své zemi.

Z tohoto účtu se pak hradí dle příkazu dlužníků ve druhém státě pohledávky domácích věřitelů. Vznikne-li pro některou ze zúčastněných stran aktivní platební saldo, lze ho využít k placení v dalším období nebo ho vyrovnat jinými platebními prostředky. Na druhé straně může ale také dojít k saldu debetnímu a vzniká dluh. Pro usnadnění plynulosti plateb se zpravidla zřizují mezní úvěry, které umožňují pokračovat až do stanovené výše úhrad i při přechodném zadlužení. Na konci období se clearingové saldo zpravidla vyrovnává ve volně směnitelných měnách.

Ad d) K mezinárodním peněžním prostředkům patří také nenárodní měny - zvláštní práva čerpání (SDR - Special Drawing Rights) a v současné době zejména euro (EUR).

Zvláštní práva čerpání jsou uměle vytvořenou jednotkou mezinárodních rezervních peněz. Hodnota SDR je vyjadřována na základě váženého průměru pěti světových měn (USD, DEM, JPY, GBP a FRF).

Snaha zemí EU o vytvoření měnové unie vedla ke vzniku nové měny - eura. Právní nástupnictví eura vůči evropské měnové jednotce ECU vzniklo 1. 1. 1999. Počínaje 1. lednem 1999 bylo euro zavedeno v jedenácti zemích EU. Země, které se staly členy měnové unie a mohou tedy nahrazovat svoji národní měnu eurem, musely splňovat tzv. konvergenční kritéria. Jedná se o tři měnová kritéria a dvě fiskální kritéria.

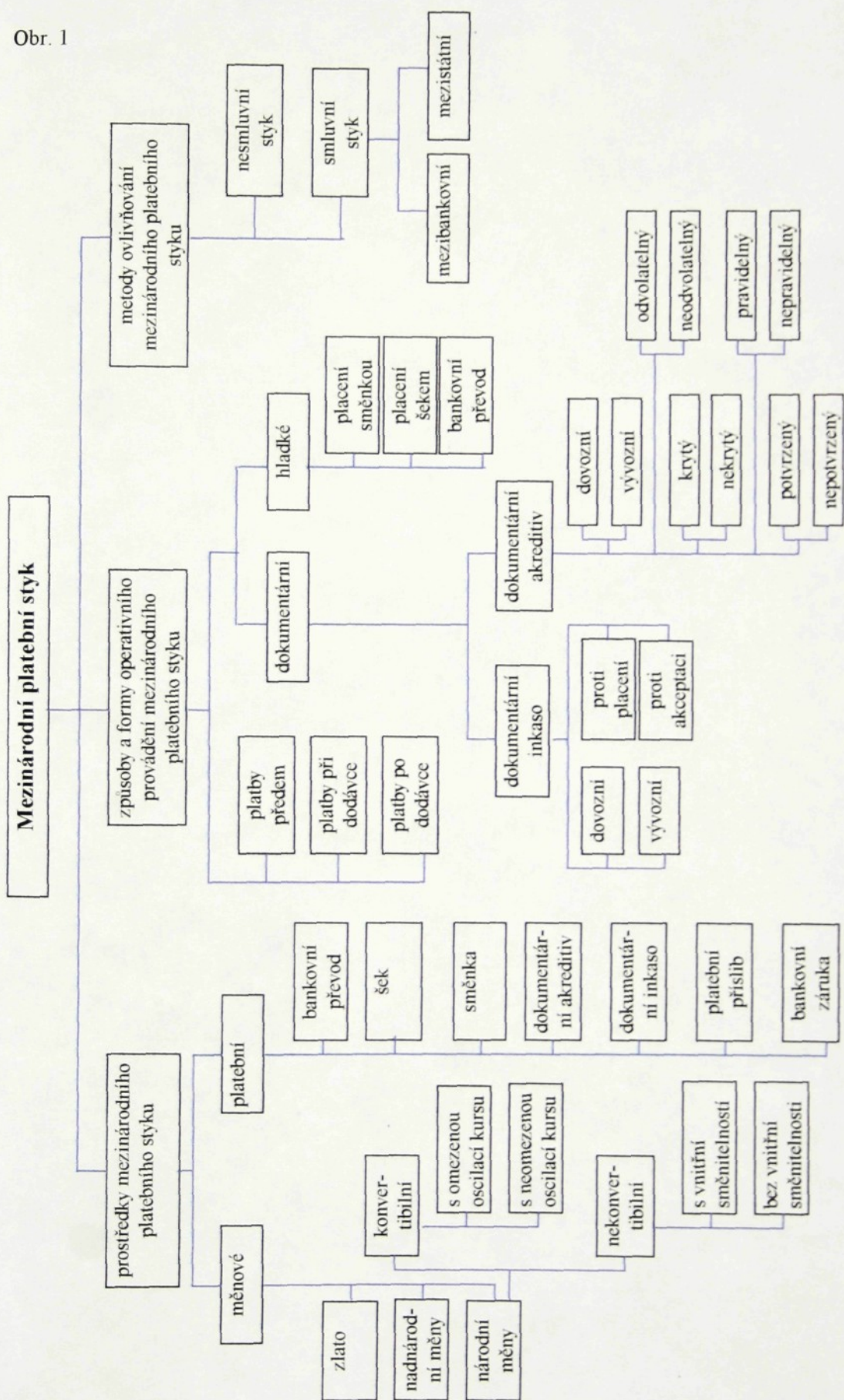
Měnová kritéria zahrnují následující položky:

1. Míra inflace v dané zemi nesmí přesáhnout o více než 1,5 % průměr 3 zemí EU s nejnižší mírou inflace.
2. Dlouhodobá úroková míra by neměla převyšovat o více než 2% průměrnou sazbu 3 zemí EU s nejnižší dlouhodobou úrokovou sazbou.
3. Národní měna v dané zemi nesmí být během dvou let před začleněním do měnové unie devalvována nad hranici povolené maximální oscilace kursu.

Fiskální kritéria jsou následující:

1. Rozpočtový deficit by neměl překročit 3% hrubého domácího produktu.
2. Celková zadluženost státu, majícího zájem o vstup do měnové unie, by neměla překročit hranici 60 % HDP.

Obr. 1

Pramen: Bakule, V.: Světové finance. Praha, SNTL/ALFA 1976.

2. DOKUMENTÁRNÍ PLATBY

Provádění mezinárodních obchodních a platebních operací je velmi složité a přináší s sebou velké množství rizik. Zúčastněné strany jsou od sebe často velmi vzdáleny a mnohdy jsou si vzájemně neznámé. Kromě rizik spojených s druhou stranou obchodního kontraktu, se v mezinárodním obchodě ale setkáváme i s riziky, která mají svůj původ v politické a ekonomické situaci dané země nebo jiných zemí, popřípadě v charakteru zboží a služeb, jež jsou předmětem kontraktu.

Oba obchodní partneři se samozřejmě snaží před těmito riziky zabezpečit. Dodavatel (vývozce) se snaží zajistit úhradu za zboží, které dodal. Odběratel (dovozce) se na druhé straně stará o to, aby obdržel zboží, za které zaplatil. Významnou úlohu při zajištění plnění kontraktu hrají banky, které nabízejí svým klientům různé druhy platebních a zajišťovacích instrumentů. Právě vhodná volba těchto instrumentů může výrazně snížit rizika ztrát ze zahraničních obchodních a platebních operací. Převážná část mezinárodního platebního styku se provádí prostřednictvím tzv. dokumentárních plateb. K základním formám dokumentárních platů patří dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso.

Pro platební operace na podkladě dokumentárních platů je charakteristické využívání směnek ve funkci platebního, úvěrového a zajišťovacího prostředku. Základní směnečné operace jsou uvedeny v příloze č. 1.

2.1 Dokumenty v platebním styku

Při dokumentárních formách placení hrají významnou roli doklady, které jsou předkládány příslušné bance ke kontrole. Tyto dokumenty můžeme členit z různých hledisek:

- 1) podle jejich charakteru na - dispoziční
- legitimační
- 2) podle jejich funkce na - inkasní
- skladovací

- dopravní
- pojišťovací
- pomocné

Dispoziční dokument je cenný papír, neboť představuje zboží v něm uvedené. Majitel takového dokladu má právo s tímto zbožím disponovat. Jestliže majitel tento cenný papír převede na někoho jiného, převádí tím na něho i vlastnictví zboží. Dispozičním dokumentem je např. konosament (Bill of Lading), říční náložný list nebo skladní list (warrant).

Legitimační dokumenty dokládají určité plnění (např. že zboží bylo odesláno na určitou adresu po železnici). Těmito dokumenty se však také odesílatel může prokazovat dopravci, chce-li provést např. změnu přepravní smlouvy apod. Jako příklad legitimačního dokumentu lze uvést letecký nákladní list nebo nákladní list automobilové dopravy.

Inkasní dokumenty předkládají dodavatelé zboží bance s cílem inkasovat jejich protihodnotu u kupujícího. Nejdůležitějším inkasním dokumentem je obchodní faktura.

Obchodní faktura je listina, ve které prodávající specifikuje dodané zboží a udává konečnou částku, kterou mu má kupující zaplatit ve stanovené lhůtě. Obchodní faktura má přesně odpovídat podmínkám uzavřené kupní smlouvy. Údaje ve faktuře uvedené by měly souhlasit s údaji v ostatních dokladech.

Skladovací dokumenty vystavují skladovatelé na uskladněné zboží. Můžeme se setkat se dvěma základními variantami skladovacích dokumentů - s potvrzením o převzetí zboží k uskladnění nebo se skladním listem.

Potvrzení o převzetí zboží k uskladnění je neobchodovatelný doklad, který svědčí jen o převzetí zboží k uskladnění za stanovených podmínek. Zboží je vydáno proti předložení tohoto potvrzení.

Skladní list (warrant) je převoditelný cenný papír, který umožňuje obchodovat uskladněným zbožím bez jeho fyzického přemístění. Urychluje tak průběh obchodních, platebních a úvěrových operací. V praxi jsou skladní listy vydávány, podobně jako jiné cenné papíry, na řad, na doručitele nebo na jméno. Pro vydávání a používání skladních listů v mezinárodním obchodě existují v řadě

zemí odchylné právní podmínky, které je třeba respektovat.

V praxi se setkáváme s celou řadou **dopravních dokumentů**. Jedná se např. o konosament, říční náložní list, letecký nákladní list, silniční nákladní list, železniční nákladní list, poštovní podací lístek atd.

Konosament (Bill of Lading - B/L) je nejdůležitější doklad v námořní přepravě. Je potvrzením dopravce o převzetí zboží k přepravě a závazkem vydat toto zboží v přístavu určení proti vrácení konosamentu příjemci zboží nebo na jeho řad. Konosament je dispozičním dokumentem (je tedy obchodovatelným papírem představujícím vlastnictví ke zboží, které je v něm uvedeno). Konosament může být vystaven na řad, na doručitele nebo na jméno příjemce. Konosament může sloužit i jako inkasní doklad, ale pouze v případě, že na něm nejsou vyznačeny žádné závady týkající se přijatého zboží nebo jeho obalu. V takovém případě hovoříme o čistém konosamentu (clean B/L). Jsou-li v konosamentu uvedeny doložky o vadách zásilky nebo obalu, je konosament považován za nečistý (foul, dirty, unclean B/L). Nečistý konosament nelze použít jako inkasní doklad. Nevýhodou nečistého konosamentu je také snížená obchodovatelnost.

Podle způsobu potvrzení dopravce o převzetí zboží rozlišujeme tyto konosamenty:

- a) palubní (on board, shipped B/L) - potvrzuje převzetí zásilky na palubu určité lodi,
- b) přijímací (received for shipment B/L) - je potvrzením dopravce pouze o převzetí zásilky k naložení na stanovenou nebo nejbližší loď.

Dále se také můžeme setkat s konosamentem průběžným (through B/L) a speditérským (forwarders B/L).

Říční náložní list je nejpoužívanějším dokladem v říční dopravě. Je to cenný papír, který obsahuje závazek dopravce vydat zásilku převzatou k přepravě tomu, kdo předloží tento doklad a potvrdí na něm přijetí zásilky. Náložní list může být vystaven na jméno, na řad nebo na doručitele.

Letecký nákladní list (Air Way Bill - AWB) je neobchodovatelný přepravní doklad svědčící o uzavření přepravní smlouvy mezi leteckým dopravcem a odesílatelem. Vystavuje se obvykle ve třech originálech (pro dopravce, odesílatele, příjemce). Pro bankovní účely se používá výhradně třetí originál.

Silniční nákladní list je dokument, který je vystavován pro dopravu prováděnou nákladními automobily po silnici. Silniční nákladní list není cenným papírem, není tedy ani dispozičním a převoditelným dokumentem. Převážní smlouva vzniká převzetím zboží k přepravě současně s nákladním listem.

Železniční nákladní list je dokladem o uzavření přepravní smlouvy v železniční dopravě. Originál železničního nákladního listu se vydává příjemci současně se zbožím a provází zboží po celou dobu přepravy ze stanice odeslání do stanice určení.

Poštovní podací listek je legitimační dokument, který je vydán na balík předaný k dopravě balíků poštou. Datum poštovního razítka se pokládá za datum odeslání zásilky.

V praxi se setkáváme se dvěma základními formami **pojišťovacích dokumentů** - s pojistkou a pojistným certifikátem.

Pojistka je dokladem o uzavření pojistné smlouvy. Z hlediska českých právních předpisů je pojistka legitimačním dokladem. Převod práv z takové pojistky se uskutečňuje cesí nebo rubopisem. Pojistka představuje závazek pojišťovny nahradit škodu způsobenou nahodilou událostí pojistníkovi nebo osobě, v jejíž prospěch byla pojistná smlouva uzavřena. Pojistka může být jednotlivá nebo všeobecná (hromadná, generální, paušální). Jednotlivá pojistka se sjednává pro každou zásilku zvlášť. Hromadná generální pojistka se sjednává pro větší, předem neurčený počet zásilek.

Pojistný certifikát vystavuje pojišťovna pro jednotlivé dopravy zboží pojištěného na základě hromadných pojistek. Pojistný certifikát nemá žádnou právní závaznost. Na základě pojistného certifikátu tedy nelze soudně vymáhat nároky vůči pojistiteli.

Pomocné dokumenty jsou listiny, jejichž vystavení je vyvoláno předpisy země vývozce nebo dovozce. V praxi se můžeme setkat s celou řadou těchto pomocných dokumentů. Jedná se například o konzulární fakturu, celní fakturu, osvědčení o původu, zdravotní osvědčení ve formě veterinárního, fytopatologického a dezinfekčního osvědčení, osvědčení o přechodu zboží přes hranice, vážní list, balící list, specifikaci atd.

K celnímu projednání je v některých zemích předepsáno předkládání *konzulární faktury*. Tato faktura se vystavuje na úředním tiskopisu a ověřuje ji konzulát v zemi dodavatele.

Celní faktura je v některých zemích vyžadována k celnímu projednání dováženého zboží. Tiskopisy v předepsaném znění vydávají zpravidla obchodní komory, které také tyto faktury ověřují, je-li to požadováno. Kromě údajů obvyklých v obchodních fakturách obsahují celní faktury prohlášení o původu zboží a jeho hodnotě.

Osvědčení o původu je doklad, ve kterém příslušný orgán potvrzuje původ vyváženého zboží, tj. kde bylo vyrobeno, vypěstováno či vytěženo.

Zdravotní osvědčení ve formě veterinárního, fytopatologického a dezinfekčního osvědčení dokládá, že zboží je nezávadné - bez jakýchkoli choroboplodných zárodků, škůdců a chorob.

Osvědčení o přechodu zboží přes hranice je dokladem, že zásilka překročila hranice vývozního státu.

Vážní list potvrzuje skutečnou hmotnost zásilky. Tento doklad je vystavován orgány dopravců, skladišť, kontrolních institucí apod.

Balící list se vystavuje u zásilek s větším počtem kusů a uvede se na něm obsah zásilky. Někdy se pro každou obalovou jednotku vystavuje zvláštní balící list, jehož kopie se pak do této obalové jednotky vkládá.

Specifikace podrobně popisuje jednotlivé položky, ze kterých se zásilka skládá. Je vyžadována u zásilek, které obsahují velké množství různých druhů zboží.

2.2 Dokumentární akreditiv (Documentary Credit, Letter of Credit - L/C)

Dokumentární akreditiv je písemný závazek banky, vystavený na základě žádosti jejího klienta (příkazce, kupujícího), že poskytne třetí osobě nebo na její řád (pověřenému, beneficiantovi, prodávajícímu) určité plnění, budou-li do určité doby splněny akreditivní podmínky.

Dokumentární akreditiv je jedním z nejdůležitějších a nepoužívanějších platebních instrumentů při financování vývozu a dovozu zboží. Tento instrument přináší vývozci (prodávajícímu) a dovozci (kupujícímu) určité výhody. Proávajícímu dokumentární akreditiv zajišťuje zaplacení zboží, jestliže splní všechny akreditivem předepsané podmínky. Na druhé straně kupujícímu přináší jistotu, že výplata bude provedena až po splnění podmínek předepsaných akreditivem. Oběma stranám poskytuje akreditiv jistotu v případě, že byl zvolen vhodný druh akreditivu, že tento akreditiv vystavila dobrá (bonitní) banka a že jsou splněny akreditivní podmínky. Nevýhoda akreditivu spočívá v tom, že kupujícímu váže předem finanční prostředky a způsobuje mu tak výlohy spojené s obstaráním úvěru a obvykle i náklady (akreditivní odměny a výlohy).

Účastníky dokumentárního akreditivu v jeho nejjednodušší formě jsou tři strany - žadatel o akreditiv (příkazce, kupující, dovozce), banka otevírající akreditiv a beneficiant (prodávající, vývozce). Beneficiant však může při jednání o akreditivu požádat, aby do této transakce vstoupila ještě korespondenční banka (avizující nebo potvrzující akreditiv), která sídlí v jeho zemi, případně i v jeho městě. Tato banka potom může rychle a spolehlivě komunikovat s vystavující bankou.

2.2.1 Mechanismus placení

Obecný postup při placení akreditivem má v podstatě tři fáze - stanovení akreditivních podmínek, otevření akreditivu, výplata (čerpání, likvidace) akreditivu.

1. Stanovení akreditivních podmínek

Ještě před podepsáním kontraktu by měl být prodávající (vývozce) seznámen s riziky spojenými s kupujícím (dovozcem), tzn. měl by znát jeho bonitu, ekonomickou, politickou a legislativní situaci jeho země a zároveň musí přesně zvažovat svoji likviditu. Na základě těchto informací si zvolí určitý druh akreditivu. Jednotlivé akreditivy se od sebe navzájem liší ve stupni zajištění jeho pohledávky.

Kupujícího by měl věnovat velkou pozornost stanovení lhůt a podmínek akreditivu. Tyto podmínky slouží k zajištění platby pro prodávajícího a zároveň fungují jako určitá „pojistka“, kupujícího. Pokud totiž prodávající nesplní jím požadované podmínky, nebude mu zaplacen.

Kompletní a přesně definované akreditivní lhůty a podmínky poskytují tedy nejlepší záruku, že objednané zboží bude odesláno v dohodnutém termínu a za sjednanou cenu. Dalším důvodem pro pečlivé stanovení akreditivních podmínek je i skutečnost, že banky uvolňují finanční prostředky na základě kontroly dokumentů a lhůt určených k jejich prezentaci a po splnění ostatních akreditivních podmínek. Banky tedy prověřují doklady, které v rámci akreditivu obdrží, ale nekontrolují, zda zboží skutečně odpovídá tomu, co bylo uvedeno v akreditivu. Za odlišnosti, které vznikly mezi zúčtovaným a skutečně dodaným zbožím, banky neručí.

2. Otevření akreditivu

Chce-li dovozce, na základě dohodnutých podmínek, otevřít akreditiv ve prospěch vývozce, musí nejprve předložit své bance žádost o vystavení dokumentárního akreditivu. Banka ale nejprve prozkoumá, zda ji klient může poskytnout příslušné krytí, ať již hotovostní, nebo na bázi úvěru. Teprve poté uzavře s klientem smlouvu o otevření dokumentárního akreditivu. Pro zjednodušení otevření dokumentárního akreditivu používají banky své vlastní formuláře - příkazy k otevření akreditivu.

Jakmile vystavující banka otevře akreditiv, vyrozumí o tom neprodleně korespondenční banku v zemi vývozce. Jestliže má tato banka akreditiv pouze avizovat, pak jen oznámí vývozci, že akreditiv byl otevřen. Když vývozce obdrží potvrzení akreditivu nebo jeho avízo, měl by zkontrolovat, zda lhůty a podmínky akreditivu jsou v souladu s kontraktem. Pokud tomu tak není, iniciuje přímo u dovozce změnu akreditivních podmínek.

Korespondenční banka také může na základě instrukce vystavující banky sama potvrdit neodvolatelný akreditiv. Tím na sebe převezme závazek zaplatit vývozci, jestliže byly splněny podmínky v akreditivu stanovené.

3. Čerpání akreditivu

Po splnění dodávky, na jejíž zaplacení byl akreditiv vystaven, vývozce předkládá předepsané dokumenty avizující bance za účelem jejich proplacení. Banka musí tyto dokumenty pečlivě zkontrolovat a porovnat je s podmínkami akreditivu. Platba bude provedena pouze v případě, že

dokumenty byly shledány v úplné shodě s akreditivními podmínkami. Banky však neodpovídají za formu, přesnost, pravost dokumentů ani za zboží dokumenty představované.

Důležitá je také shoda s akreditivními lhůtami. To znamená, že termín skončení platnosti akreditivu i termín pro odeslání zboží musí být přesně dodržen. Nejsou-li doklady prezentovány ve stanovené lhůtě, banka je nemůže proplatit. Pokud v akreditivu není uveden nejzazší termín pro odeslání zboží, je datum splatnosti akreditivu považováno za poslední den pro odeslání zboží a pro předložení dokumentů.

Pokud korespondenční banka neshledá závalu v dokumentech, vyplatí beneficiantovi akreditivní částku nebo provede akceptaci směnky. Jestliže se bude jednat o akreditiv s odloženou splatností, pak banka vystaví slib, že zaplatí později.

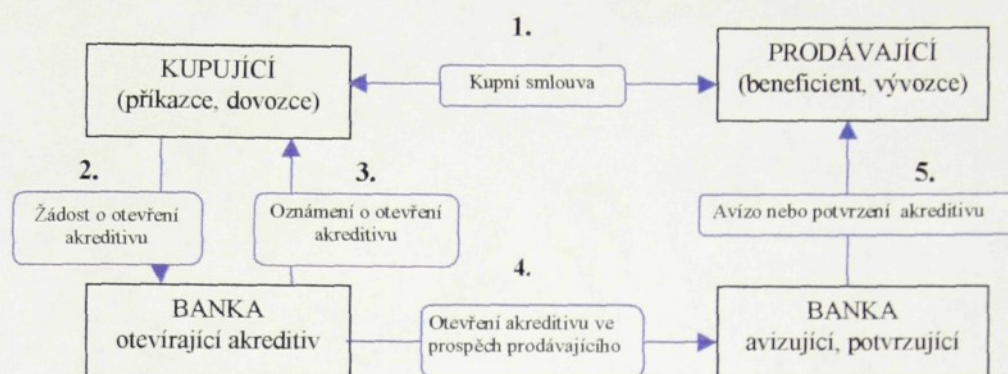
Potom korespondenční banka zašle dokumenty vystavující bance a požádá ji o proplacení akreditivní částky.

Vystavující banka ověří, zda jsou dokumenty v souladu s podmínkami akreditivu. Je-li tomu tak, uvolní tyto doklady kupujícímu proti platbě příslušné částky. Na základě dokumentů má potom kupující možnost převzít zboží a vyřídit ostatní potřebné formality.

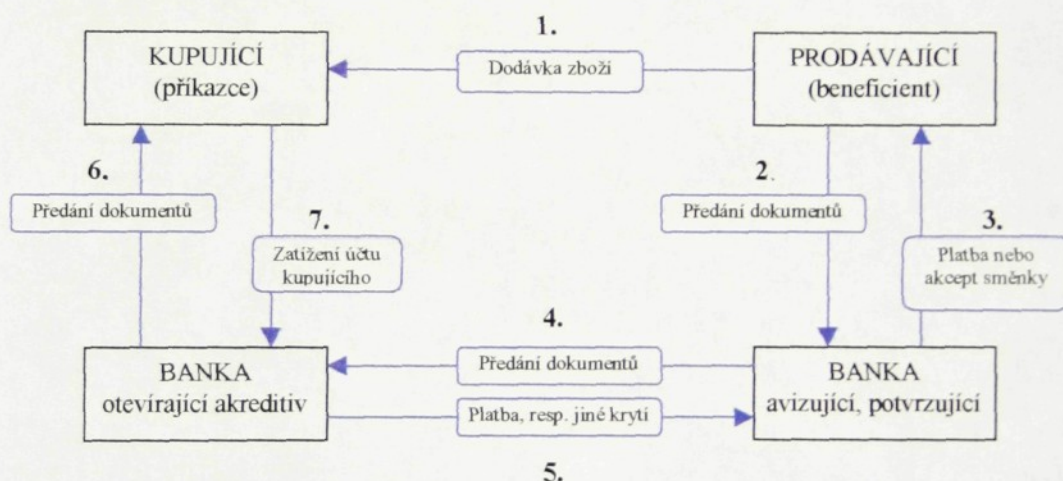
Jestliže po obdržení dokumentů vystavující banka zjistí, že dokumenty nejsou zjevně v souladu s akreditivními podmínkami, musí rozhodnout, zda bude uplatňovat námitku, že výplata nebo akceptace nebyly provedeny podle akreditivních podmínek. Rozhodne-li se tuto námitku uplatnit, musí o tom co nejrychleji podat zprávu s údajem příslušných důvodů bance, která dokumenty zaslala.

Platnost akreditivu končí jeho vyčerpáním, uplynutím stanovené doby platnosti nebo zrušením odvolatelného akreditivu .

Obr. 2. - SCHÉMA OTEVŘENÍ AKREDITIVU

Obr. 3. - SCHÉMA POUŽITÍ DOKUMENTÁRNÍHO AKREDITIVU

Pramen: Revenda, Z. a kolektiv: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha 1996.

2.2.2 Druhy akreditivů

V praxi se využívá celé řady dokumentárních akreditivů. Tyto akreditivy se odlišují zejména ve stupni zajištění, který poskytují beneficiantovi.

V **odvolatelném dokumentárním akreditivu** mohou být podmínky akreditivu kdykoli změněny nebo zrušeny bez souhlasu příjemce. Tento akreditiv nepředstavuje kvalitní zajištění

pohledávky a proto se využívá velmi zřídka.

Neodvolatelný akreditiv nemůže být zrušen bez souhlasu všech zúčastněných stran. Při splnění všech akreditivních podmínek představuje pevný závazek vystavující banky a dává tak příjemci značnou jistotu zaplacení. Podle jednotných zvyklostí by měl akreditiv uvádět, zda je odvolatelný, či neodvolatelný. Když tento údaj chybí, jde o akreditiv neodvolatelný.

Neodvolatelné akreditivy mohou být buď potvrzené nebo nepotvrzené.

Potvrzený akreditiv je neodvolatelný akreditiv, který na základě žádosti vystavující banky potvrzuje další banka. Tato potvrzující banka je potom zavázána z akreditivu ve stejném rozsahu jako banka vystavující, a proto beneficiant může získat plnění od kterékoli z těchto bank. Potvrzený neodvolatelný akreditiv tedy vývozci poskytuje nejvyšší bezpečnost. Potvrzený akreditiv snižuje rizika vývozce, zejména pokud potvrzující banka je pro vývozce bankou domácí nebo pokud potvrzující banka má lepší bonitu než banka vystavující.

Nepotvrzený (avizovaný) akreditiv je oznamován beneficiantovi prostřednictvím avizující banky, která většinou sídlí v zemi pověřeného (vývozce). U nepotvrzeného akreditivu však není korespondenční (avizující) banka z akreditivu zavázána.

U **revolvingového akreditivu** se základní částka podle stanovených podmínek v době platnosti akreditivu obnovuje. Revolving se může stanovit do určité částky nebo za určitou dobu. Pokud je revolving stanoven do určité částky, pak se částka obnovuje vždy po vyčerpání základní částky. V případě, že je stanoven za určitou dobu, se částka obnovuje po skončení určitého období. Revolvingový akreditiv je tedy vhodný pro obchodní vztahy, které se uskutečňují v pravidelných intervalech v průběhu delšího časového období.

Při **převoditelném akreditivu** se beneficiant může obrátit na svou banku se žádostí, aby část akreditivního obnosu nebo celou částku převedla ve prospěch další osoby. Akreditiv lze převést pouze jednou. Pokud však nejsou zakázány dílčí dodávky, mohou být části akreditivu převedeny samostatně několika dodavatelům, přičemž podmínky převedeného akreditivu musejí odpovídat podmínkám původního akreditivu. První příjemce má však možnost změnit částku akreditivu, dobu platnosti, jednotkové ceny, lhůtu pro předložení dokumentů a lhůtu pro odeslání zboží.

Back-to-back akreditiv se používá u nepřímých obchodů (reexportních operací, switchů

apod.). Je v podstatě obdobou převoditelného akreditivu, na rozdíl od něj však back-to-back představuje dva samostatné akreditivy. Na základě exportního akreditivu se avizující banka zavazuje vystavit importní akreditiv. Podmínky obou akreditivů však musí navazovat, především pokud jde o dokumenty (avizující banka použije dokumentů stejných jak pro export, tak pro import). Tímto způsobem se zajišťuje zaplacení dovozní operace až po obdržení úhrady z realizace konečného exportu.

Remboursní akreditiv se uskutečňuje na základě dohody (mezi vystavující bankou a bankou akceptující směnku) o poskytnutí remboursního úvěru. Dodavatel při čerpání akreditivu vystavuje většinou lhůtní směnku, která zní na hodnotu dokladů a má v akreditivu předepsanou splatnost. Po prověření dokladů banka směnku akceptuje a proplatí beneficiantovi celou směnečnou částku. Odběratel hradí příslušnou částku až při splatnosti směnky avšak i s úrokovými náklady. Jedná se tedy o jednu z forem financování dovozu.

Stand-by akreditiv je využíván jako zajišťovací nástroj zejména v zemích, kde se nepoužívají bankovní záruky (např. USA). Je upraven jednotnými zvyklostmi pro dokumentární akreditivy. Tyto akreditivy bývají čerpatelné na základě dokumentů, které mají tzv. negativní charakter. Jedná se tedy o dokumenty, které svědčí o nesplnění určitého závazku (zaplacení zboží, dodání zboží apod.).

Akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou umožňuje beneficiantovi získat část akreditivní částky jako zálohu (akontaci) před odesláním zboží, např. na základě vlastního prohlášení o připravenosti zásilky k dodání.

U **krytého akreditivu** dochází k úhradě, popř. k vázání příslušného krytí na účtu příkazující banky při jejich otevření.

U **nekrytých akreditivů** nedochází k úhradě krytí současně s otevřením akreditivu, nýbrž teprve po předložení dokumentů.

2.3 Dokumentární inkaso

Dalším platebním instrumentem, rozšířeným v zahraničně obchodních vztazích, je dokumentární inkaso. „Při této formě mezinárodního platebního styku předkládá vývozce (dodavatel) své bance příkaz k inkasu, kterým ji žádá, aby vyinkasovala příslušnou částku od banky zahraničního dovozce (inkasní banky). K příkazu k inkasu připojuje směnku, průkazní, dispoziční a jiné doklady, které byly smluvené kontraktem. Domácí banka potvrdí vývozci přijetí příkazu i dalších dokladů a odesílá je inkasní bance jako svému zahraničnímu korespondentu. Současně ji pověřuje provedením inkasa podle pokynů obsažených v příkazu k inkasu. Doklady se předávají zahraničnímu dovozci zpravidla:

- a) proti zaplacení,
- b) proti akceptaci směnky,
- c) proti předání dokladů na protidodávku jiného zboží (např. při výměnných obchodech).

Zahraniční banka potom uvědomí domácí banku o provedení úhrady a ta pak provede úhradu ve prospěch vývozce.

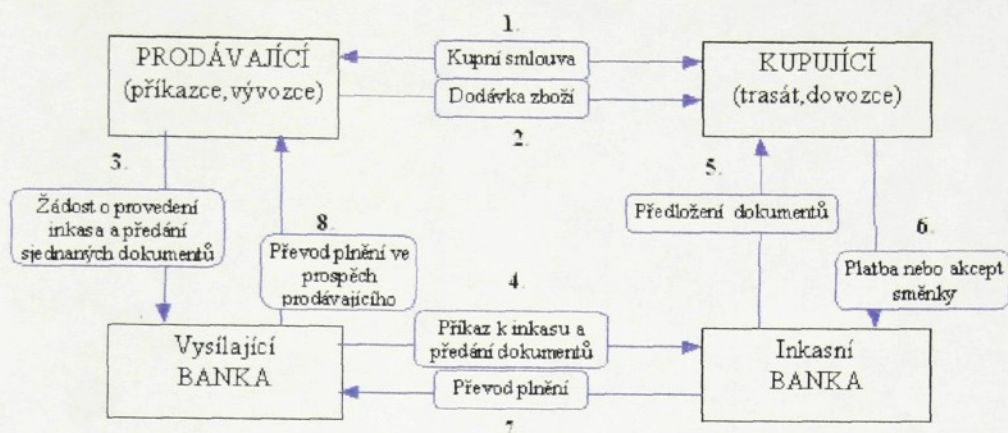
Jestliže zahraniční dovozce odmítne převzít doklady, a tedy i uhradit dodávku, zařizuje zahraniční (inkasní) banka (na podkladě instrukcí obsažených v příkazu k inkasu) uskladnění zásilky, popř. její vrácení.“ [2]

Dokumentární inkaso se používá zejména v případech, kdy není možné požadovat vystavení dokumentárního akreditivu nebo v případech, kdy se jedná o vzájemně známé klienty. Ve srovnání s akreditivem je dokumentární inkaso méně jistým způsobem placení. Z pohledu předkládající banky totiž není dokumentární inkaso bankovním závazkem. Banka zde nemá možnost ani pravomoc vynutit splnění kontraktních pravomocí. Záleží tedy jen na dlužníkovi, zda převezme doklady proti zaplacení, akceptu směnky apod. Na druhé straně je ale dokumentární inkaso jistější než hladká platba, neboť u dokumentárního inkasa se kupující dostane ke zboží až po jeho zaplacení.

Účastníky transakce na bázi dokumentárního inkasa jsou obvykle čtyři strany - vývozce (prodávající, příkazce), vysílající banka, předkládající (inkasní) banka a dovozce (kupující, trasát).

[2] BAKULE, V. : Světové finance. SNTL/ALFA, Praha 1976, s. 154.

Obr. 4. - PRŮBĚH DOKUMENTÁRNÍHO INKASA

Pramen: Revenda, Z. a kolektiv: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha 1996.

V mezinárodním platebním styku se můžeme setkat s dokumentárním inkasem vývozním nebo dovozním.

2.3.1 Vývozní dokumentární inkaso

Při vývozu zboží do zahraničí (při vývozním dokumentárním inkasu) přebírá tuzemská banka od vývozce příslušné zbožíové a platební doklady. Banka zkontroluje, zda dokumenty odpovídají příslušným smluveným podmínkám a odešle je společně s potřebnými instrukcemi zahraniční inkasní bance. Předkládající banka pak informuje kupujícího o příchodu dokumentů a sděluje mu podmínky pro jejich vydání. Po zaplacení nebo akceptaci směnky kupující obdrží dokumenty. Inkasní banka poukáže inkasovanou částku vysílající bance a ta pak provede úhradu ve prospěch vývozce.

Dokumentární inkaso se objevuje ve dvou základních formách, a to jako dokumenty proti zaplacení nebo jako dokumenty proti akceptaci směnky.

V případě dokumentů proti zaplacení (Documents against payment - D/P) může předkládající banka vydat dokumenty trasátovi pouze proti okamžitému zaplacení. Podle mezinárodních uzancí

se okamžitým placením rozumí „ne později, než je avizován příchod zboží na místo určení“.

Dovozce může také proplatit směnku splatnou na viděnou (at sight) - vista směnku.

Jedná-li se o dokumenty proti akceptaci směnky (Documents against acceptance - D/A), vydá předkládající banka dokumenty kupujícímu proti jeho akceptaci směnky. V období před splatností směnky nese však vývozce riziko nezaplacení, a tak může požádat kupujícího, aby směnka byla garantována inkasní nebo jinou prvotřídní bankou. Jedná se o tzv. směnečný aval (rukojemství). Směnečný rukojmí má vůči vývozci stejný závazek jako akceptant nebo výstavce směnky vlastní. Pokud akceptant při splatnosti směnku nezplatí, může vývozce vyzvat k zaplacení avalistu (ručitele). Vývozce (prodávající) tím snižuje své vlastní riziko a zároveň má možnost nechat směnku eskontovat nebo ji prodat forfaitingové společnosti.

Použití vývozního dokumentárního inkasa je vhodné, když vývozce nemá pochybnosti o ochotě a schopnosti dovozce zaplatit nebo když považuje politické, hospodářské a právní prostředí země dovozce za stabilní.

Výhodou dokumentárního inkasa jsou nízké bankovní odměny (dokumentární inkaso je lacinější než dokumentární akreditiv), menší pracnost, větší rychlost obstarání celého případu. Další výhodou je i skutečnost, že neváže devizové prostředky či domácí měnu. Na druhé straně ale dokumentární inkaso neposkytuje vývozci jistotu, že zboží bude dovozcem převzato a zaplacen.

2.3.2 Dovození dokumentární inkasa

Při dovozu ze zahraničí (při tzv. dovozním dokumentárním inkasu) přejímá tuzemská banka zbožívé a platební doklady od zahraniční banky. Tyto doklady potom vydává tuzemská banka dlužníkovi (dovozci), jestliže při jejich vydání zaplatí sjednanou částku nebo provede jiný inkasní úkon.

Doklady mohou být vydány dovozci (dlužníkovi) např. proti zaplacení (D/P - Documents against payment). Dovozce si může dokumenty prohlédnout a zjistit, zda odpovídají sjednanému kontraktu. Pokud proti předloženým dokladům nebo podmínkám placení nic nenamítá, očekává předkládající banka předložení příkazu k úhradě. Po obdržení příkazu předkládající banka ověří,

zda na účtu klienta je dostatek finančních prostředků k provedení úhrady a přezkoumá potřebné náležitosti. Poté provede úhradu do ciziny dle inkasních instrukcí a příslušné vyúčtování. Po provedení úhrady jsou odběrateli vydány doklady dle dispozic příkazce. Pokud předkládající banka zjistí, že se příkaz k úhradě liší v částce nebo datu splatnosti od inkasních instrukcí, je povinna tuto skutečnost oznámit inkasnímu příkazci se žádostí o instrukce nebo o zmocnění k vydání dokladů.

Dokumenty mohou být také vydány proti akceptaci směnky (D/A - Documents against acceptance). Směnku předkládá tuzemská banka dlužníkovi k akceptaci nebo očekává vystavení vlastní směnky dlužníkem. Jakmile předkládající banka obdrží akceptovanou směnku, překontroluje formální správnost provedeného akceptu, oznámí to příkazci a vydá doklady. Bude-li se jednat o směnku s pozdější splatností, vrátí banka akceptovanou směnku dle inkasních instrukcí do doby splatnosti zpět příkazci. Po zaplacení je směnka vydána dlužníkovi s potvrzením o jejím zaplacení.

Někdy jsou dokumenty vydávány proti částečnému platu a akceptaci směnky. Dochází zde ke kombinaci obou výše uvedených případů. Tuzemská banka tedy předkládá dlužníkovi směnku k akceptaci a zároveň požaduje okamžitou úhradu určité částky kontraktu.

2.4 Platební přísliby

Další formou mezinárodního platebního styku je platební příslib. Pod platebním příslibem rozumíme oznámení tuzemské banky zaslané přímo zahraničnímu dodavateli nebo jeho bankovnímu spojení, že obdržela od odběratele neodvolatelný příkaz k zaplacení dodávky zboží za předpokladu, že dodavatel splní podmínky v příslibu uvedené.

Výhody platebního příslibu při dovozních operacích spočívají v tom, že příslib neváže devizové prostředky a přináší úspory na výlohách a provizích. Tento způsob úhrady do zahraničí však není příliš často využíván.

Při vývozu není platební příslib příliš výhodný, protože úhrada je připisována ve prospěch tuzemského vývozce teprve po zaplacení zahraničním odběratelem. Platební příslib tedy nezajišťuje vývozce před platební insolventností dovozce.

2.5 Stručná komparace poplatků u dokumentárních plateb

Z toho, co jsem již uvedla, je zřejmé, že dokumentární platby jsou velmi složitou problematikou. V zahraničním styku jsou však tyto platby hojně využívány, neboť zabezpečují vývozce i dovozce před značnými riziky. Jedná se tedy o poměrně jistý, zároveň však také celkem drahý způsob provádění platebního styku. Ceny služeb poskytovaných v rámci dokumentárních akreditivů a inkas se u jednotlivých peněžních ústavů mnohdy liší. V následujících tabulkách jsem srovnávala ceny některých služeb u dvou peněžních ústavů – České spořitelny, a. s. a Komerční banky a. s.

a) Dokumentární akreditiv - importní

Operace	Cena za poskytované služby		Zhodnocení	
	Česká spořitelna, a. s.	Komerční banka, a.s.	ČS, a.s.	KB, a.s.
Předavízo	500,-	1 000,-	+	
Otevření akreditivu - za 1. čtvrtletí	0,3 %, min. 1 000,-	0,3 %, min. 1 000,-		
Změna podmínek akreditivu - s navýšením částky	500,- + 0,3 % z navýšené částky	500,- + 0,3 % ze zvýšení		

b) Dokumentární akreditiv – exportní

Operace	Cena za poskytované služby		Zhodnocení	
	Česká spořitelna, a. s.	Komerční banka, a.s.	ČS, a.s.	KB, a.s.
Předavízo	500,-	1 000,-	+	
Avizování akreditivu	0,2 %, min. 1 000,-	0,2 %, min. 1 000,-		
Zrušení akreditivu	1 000,-	3 000,-	+	
Příprava forfaitové operace	0,1 %, max. 3 000,-	3 000,-	+	

c) Dokumentární inkaso – importní

Operace	Cena za poskytované služby		Zhodnocení	
	Česká spořitelna, a. s.	Komerční banka, a.s.	ČS, a.s.	KB, a.s.
Zpracování inkasa	0,3 %, min. 1 000,- max. 20 000,-	0,3 %, min. 1 000,- max. 20 000,-		
Uvolnění zboží zasláního k dispozici banky	400,-	500,-	+	

3. HLADKÉ PLATY

Další velmi důležitou formou platebních vztahů se zahraničím jsou hladké platby (úhrady, bankovní převody). Jsou používány ve všech oblastech zahraničního platebního styku, tj. při obchodech se zbožím a službami, při platbách mezi bankami, při pohybu kapitálu a kapitálových výnosů apod.

Rozlišují se dva základní druhy hladkých plateb:

- došlé (platby ze zahraničí),
- vyšlé (platby do zahraničí).

Hladké platy obchodní povahy je možno rozlišit i na základě momentu doručení zboží zákazníkovi:

- platy předem (akontace),
- platy za dodání zboží.

3.1 Průběh hladkých plateb

K provedení hladké platby si beneficiant a plátce sjednají na dokumenty nevázanou, nezajištěnou platbu, která bude provedena prostřednictvím jejich bank.

Plátce dá nejprve platební příkaz své bance. Platební příkaz má zpravidla tyto náležitosti:

- název příkazce a číslo jeho účtu;
- částka, která má být placena v devize;
- název devizy v kódu ISO;
- příjemce úhrady (přesný název, adresa) a číslo jeho účtu;
- jméno a adresa peněžního ústavu příjemce, případně dalšího peněžního ústavu, přes který má být platba provedena;
- uvedení splatnosti (zda je splatnost v tuzemsku nebo v cizině);
- účel úhrady a číslo platebního titulu;
- podpisy klienta (dle podpisových vzorů, případně opatřené razítkem klienta).

Na základě správného klientova příkazu provede banka úhradu, která musí být podložena krytím prostředků. Banka požádá svého zahraničního korespondenta, aby na vrub jejího účtu vyplatila či jinak uhradila danou částku příjemci. Banka příjemce ověří platnost příkazu a poté provede výplatu příjemci.

U hladkých platů hraje důležitou roli i forma komunikace mezi bankami. Nejrozšířenější formou je dnes komunikace prostřednictvím systému SWIFT. Forma komunikace může být však také písemná, telegrafická či dálnopisná. Od způsobu komunikace mezi bankami je odvozena forma ověřování platnosti hladkého platu. K ověření dálnopisných nebo telegrafických úhrad slouží klíče, které si banky k tomuto účelu mezi sebou vyměňují. Písemné úhrady jsou zpravidla podepisovány dvěma právoplatnými pracovníky banky. (Za účelem podepisování si banky pravidelně zasílají podpisové vzory, ve kterých se uvádí rozsah oprávnění pracovníků podepisovat za banku.) U plateb prováděných systémem SWIFT je správnost zajištěna daným systémem.

Prováděním mezinárodních hladkých platů jsou ve smyslu zákona pověřeny pouze banky, které získaly povolení České národní banky k těmto operacím. Placení se uskutečňuje v podmínkách plné konvertibility. Platbu lze provést v CZK nebo i v jiné měně. Převody plateb lze uskutečnit i v měnách, v nichž nemají korespondenční banky mezi sebou účetní spojení. V těchto případech může být platba provedena prostřednictvím třetí země.

K hlavním výhodám hladkého platu patří především rychlá realizace platebního příkazu, nízké náklady ve srovnání s jinými nástroji zahraničního platebního styku a jednoduchost při vystavení platebního příkazu. Další výhodou je také široká využitelnost (hladké platy lze použít při provádění plateb jak obchodního, tak i neobchodního charakteru).

3.2 Šeky jako forma hladkých plateb

V mezinárodním platebním styku hrají důležitou roli také šeky. Šek slouží jako platební instrument zejména v případech, kdy neznáme bankovní spojení příjemce pro placení bezhotovostním převodem nebo neexistuje dostatečně schůdné propojení bankovního spojení plátce s bankovním spojením příjemce. Šek je vhodné použít také v situacích, kdy je třeba provést platbu diskrétní povahy.

„Šek je v podstatě platební příkaz, který dává příkazce (majitel účtu) šekovníkovi (peněžnímu ústavu), aby k tíži jeho účtu zaplatil určitou částku ve prospěch osoby uvedené na šeku.“ [3] Jedná se o převoditelný cenný papír, jehož náležitosti jsou upraveny zákonem č. 191/1950 Sb.

U šeků, podobně jako u směnek, rozlišujeme dvě oblasti právní úpravy šekových zákonů v zahraničí. Jedná se o oblast Ženevské konvence (patří sem i česká zákonná úprava) a o oblast anglosaskou. Pro oblast ženevskou platí následující podstatné náležitosti:

- označení, že jde o šek, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána;
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou šekovou sumu;
- jméno toho, kdo má platit (šekovníka);
- místo, kde má být placeno;
- datum a místo vystavení šeku;
- podpis výstavce.

Chybí-li některá z podstatných náležitostí, potom listina nemůže být považována za šek. Jestliže chybí nepodstatná náležitost, je ohrožena kvalita šeku.

Mezi nepodstatné náležitosti šeku patří například číslo šeku, číslo šekového účtu, druhý údaj peněžní částky (jednou slovy a podruhé číslicemi - neshodují-li se tyto údaje, platí suma vyjádřená slovy), uvedení osoby, které má být šek vyplacen.

Velmi důležitým instrumentem pro posouzení šeku je i místo a den vystavení šeku a místo, kde má být placeno. Od toho se totiž odvíjí lhůty k předložení a proplacení šeku.

U oblasti ženevské se můžeme setkat s následujícími případy:

- a) Šek je vydaný a splatný ve stejném státě. V tomto případě platí lhůta 8 dnů.
- b) Šek je vydaný v jednom státě, ale splatný ve druhém státě téhož světadílu. Zde je lhůta k předložení 20 dnů.
- c) Šek je vydaný v zemi jednoho světadílu, ale splatný je v zemi jiného světadílu. Pro tento případ platí lhůta 70 dnů.

[3] MARVANOVÁ, M. – HOUDA, M. a kol.: Platební styk. 3. rozšířené vydání. ECON, Brno 1995, s. 159.

V oblasti anglosaské se uznává pouze tzv. „rozumný čas“, který je v praxi vykládán jako 90 dnů, pokud ovšem není doložkami stanoveno jinak.

3.2.1 Forma a druhy šeků

Šek může mít formu cenného papíru na doručitele, na řad nebo na jméno. Forma šeku bezprostředně souvisí s převoditelností tohoto cenného papíru. Šek na řad je převoditelný indosací, šek na jméno je převoditelný písemnou postupní smlouvou a šek na majitele je převoditelný pouhou tradicí.

Podle toho, kdo šek vystavil, můžeme rozlišovat:

- a) Šeky bankovní - to jsou velmi kvalitní druhy šeku, jejichž výstavcem je banka nebo jiný peněžní ústav.
- b) Šeky soukromé - jsou šeky, které může vystavit fyzická nebo právnická osoba. Jedná se zpravidla o šeky ze šekové knížky, kterou majitel dostal ke svému účtu vedenému u příslušného peněžního ústavu. Tento peněžní ústav je potom šekovníkem. Určitou modifikací šeku soukromého je eurošek.

Eurošek se vyvinul pro potřebu turistického ruchu. Od soukromého šeku se liší tím, že je zaručen kartou vydanou peněžním ústavem, u kterého je účet veden. Naše banky začaly nabízet eurošek svým klientům v roce 1991. Eurošeky zvyšují bezpečnost a omezují rizika způsobená ztrátou či krádeží, neboť jsou předkládány zároveň s eurošekovou kartou. Výhody eurošeku spočívají také v tom, že klienti jsou ve stálém spojení se svým účtem a mohou tedy odcestovat do zahraničí bez předchozího zajištění finančních prostředků. Řada zemí zařadila eurošek i do tuzemského platebního styku.

Od šeků podle šekového práva je třeba odlišit cestovní šeky. Tyto šeky vydávají velké banky nebo specializované společnosti pro potřebu cestovního ruchu. „Cestovní šek je v podstatě příslib výstavce šeku, že podle podmínek šeku zaplatí určitou částku.“ [3]

[3] Marvanová, M. – Houda, M. a kol.: Platební styk. 3. rozšířené vydání. ECON, Brno 1995, s. 165.

3.2.2 Operace se šeky

a) Žirování šeku

Osoba, které je šek určen (tj. osoba uvedená na řadu), může převést svá práva na další osobu. Tento převod se provádí rubopisem (indosamentem, žirem). Podobně jako směnka má i šek význam převodní, garanční a legitimační.

b) Křosování šeku

Křížování šeku ovlivňuje dva aspekty obsahu šekového vztahu – zužuje počet osob, kterým je šekovník oprávněn poskytnout plnění, a omezuje převoditelnost šeku. Zabraňuje tedy zneužití šeku neoprávněnou osobou. Křosování šeku spočívá v připojení dvou rovnoběžných čar na lící stranu šeku, zpravidla napříč. Křížování šeku může být všeobecné nebo zvláštní.

Charakter všeobecného křížování má křížování, kde mezi čarami je vepsán údaj „peněžní ústav“, „bankér“ nebo jiný údaj stejného významu, případně není mezi čarami žádné označení. Šekovník může platit svému zákazníkovi nebo jinému peněžnímu ústavu.

U zvláštního křížování je mezi čarami vypsáno jméno konkrétního peněžního ústavu (bankéře, banky). Šekovník může platit pouze označenému peněžnímu ústavu nebo, pokud označený peněžní ústav je sám šekovníkem, svému zákazníkovi.

Kromě křížovaného šeku existuje také šek k zúčtování. Na lící straně tohoto šeku je napříč napsáno „jen k zúčtování“. Takový šek nemůže šekovník vyplatit v hotovosti, ale pouze účetně (dobropisem, převodem, započtením).

c) Protest šeku

Jedná se o veřejnou listinu, ve které protestní orgán uvede zjištění, že šek byl v zákonné lhůtě předložen k proplacení, ale nebyl proplacen. Protestním orgánem mohou být notáři, soudy nebo obecní úřady.

d) Zastavení placení šeku (Stop payment)

V případě ztráty nebo zcizení šeku má velký význam zastavení placení šeku. Díky současnému mezibankovnímu telekomunikačnímu systému je možno oznámit „stop payment“ všem bankám, které jsou na tento systém napojeny.

4. SWIFT JAKO MODERNÍ FORMA MEZIBANKOVNÍCH PLATEBNÍCH VZTAHŮ A OPERACÍ NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

V rámci mezinárodního platebního styku je nezbytná spolupráce tuzemských bank s bankami v zahraničí (tzv. korespondenčními bankami). Banky jsou v podstatě obchodními partnery a udržují mezi sebou tzv. korespondenční síť.

Platební styk mezi tuzemskou a zahraniční bankou se uskutečňuje přes nostro a loro účty. Nostro účty jsou běžné účty, které pro domácí banku vede jiná tuzemská nebo zahraniční banka. Nostro účty jsou zpravidla vedeny v měně země banky, u níž byl tento účet zřízen. Loro účty jsou běžné účty, které si u tuzemské banky zřizuje zahraniční banka. Tyto účty jsou vedeny v domácí měně.

Průběh a doba trvání platby v zahraničním platebním styku však závisí především na způsobu předávání zpráv (dokumentů). Výměna kontrolních dokumentů mezi bankami může být provedena leteckou poštou, dálnopisem, telegramem nebo telefaxem. V dnešní době se však nejčastěji používá systém SWIFT, který provádí elektronický bezdokladový přenos dat mezi bankami na celém světě.

Společnost SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication - Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci) byla založena v roce 1973 jako nevýdělečná organizace, která zabezpečuje vývoj a provoz mezinárodní komunikační sítě podporované počítači. Členem systému SWIFT mohou být pouze banky, resp. „úvěrové instituce“. Sídlem společnosti je La Hulpe nedaleko Bruselu. Hlavním cílem této organizace je umožnit členským bankám bezpečný a rychlý přenos informací v mezinárodním bankovním obchodě. K dalším cílům společnosti patří bezdokladové zpracování platebního styku a také automatizace a standardizace prováděných činností.

SWIFT zpracovává 7 kategorií zpráv, které jsou z oblasti transferů zákazníků, bankovních transferů, devizových zpráv, inkasa cenných papírů, dokumentárních akreditivů, půjček a vkladů. Dále zpracovává ještě speciální zprávy.

Druh zprávy je stanoven trojmístným kódem, ve kterém je na prvním místě kategorie obchodního případu např.:

- 100 – označuje převodní příkaz klienta
- 200 – převodní příkaz banky
- 300 – potvrzení bankovního obchodu
- 7.. – akreditivní obchody atd.

Vlastní text zprávy se skládá ze série polí, která jsou identifikována dvoumístnými numerickými kódy (např. 20 – referenční číslo odesilatele, 32 – částka apod.).

Pro zabezpečení zpráv zasílaných tímto telekomunikačním systémem bylo nutno sjednotit adresy členských bank. Adresu tvoří čtyřmístná zkratka názvu banky, doplněná dvoumístným kódem země a dvoumístným kódem oblasti či místa. Tato osmimístná adresa může být dále ještě doplněna trojmístným kódem vlastních poboček.

Všechny zprávy zasílané prostřednictvím systému SWIFT jsou zašifrovány, takže jsou třetími osobami nerozluštitelné. Navíc je na lince generován tzv. pseudoprovoz, který zajišťuje, že v době, kdy na lince není zasílána žádná zpráva, nemůže být tato mezinárodní linka nikým použita. Tyto zprávy mohou vysílat pouze pracovníci k tomu oprávnění, kteří se musí prokázat příslušným heslem. Banky, které jsou zapojeny do této komunikační sítě si mezi sebou vyměňují čísla (tzv. klíč), která jsou základem pro propočet autentizace (ověření). Při autentizaci je text každé odesílané zprávy dohromady s „klíčem“ počítačem přepočten určitým matematickým algoritmem, který je na přejímacím zařízení banky dešifrován a ověřen. Tímto způsobem je tedy systém zabezpečen proti eventuelním změnám v textu odesílané zprávy.

Zúčtování prostřednictvím systému SWIFT je nejen bezpečné, ale také rychlé a kvalitní. Pokud je příjemce zprávy napojen na tento systém, trvá zaslání zprávy jen několik sekund. Na požádání může vysílající banka během okamžiku obdržet i potvrzení, že zpráva byla doručena. Všechny platby a zprávy se také ukládají do paměti, takže SWIFT může bankám poskytnout přehled o proběhlých operacích. Výhodou SWIFTu je i úspornost. Při použití SWIFTu totiž odpadají manipulační práce, které jsou nezbytné při zasilání dopisů, telegramů či telexů.

Automatizovaná síť SWIFTu se skládá ze tří součástí:

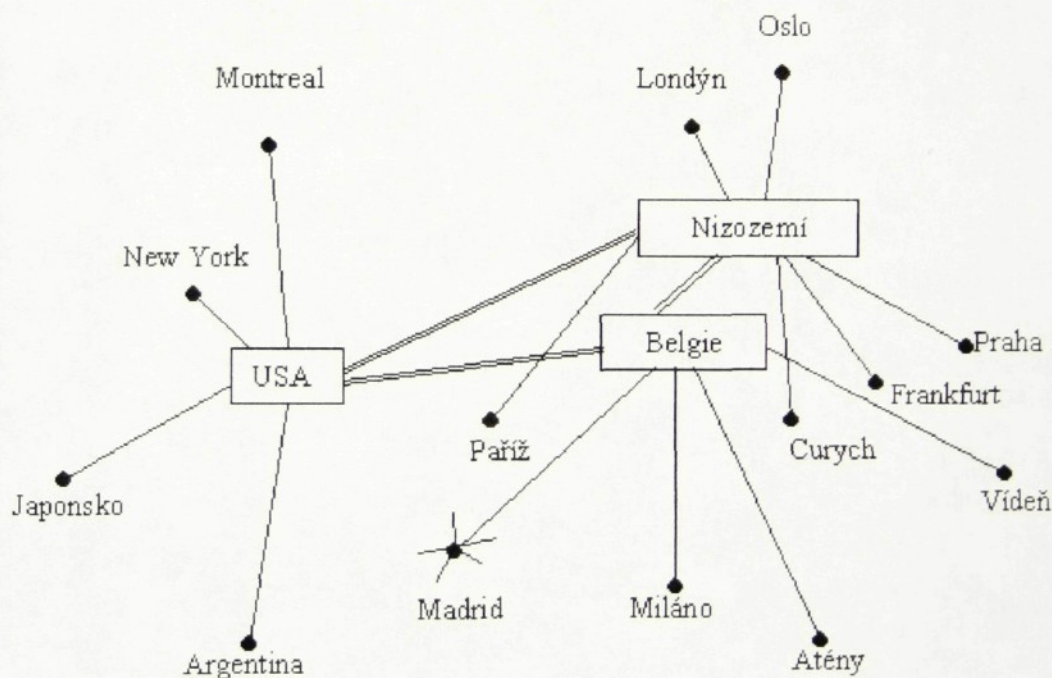
- a) operačních center (operating centers);
- b) koncentrujících jednotek na úrovni jednotlivých zemí (local concentrators);
- c) koncových uživatelských zařízení (interface devices).

Ad a) Jedná se o tři vzájemně propojená výpočetní střediska, která jsou vybavena centrálním počítačem s komunikačním systémem. Tato operační centra přijímají a zprostředkovávají pokyny, kontrolují síť a zajišťují bezpečný přenos dat.

Ad b) Koncentrující jednotky na úrovni jednotlivých zemí zprostředkovávají spojení mezi operačními centry a uživateli.

Ad c) Koncová uživatelská zařízení odesílají a přijímají pokyny a data pro příslušného uživatele.

Obr. 5. - Zjednodušené schéma celosvětové počítačové sítě SWIFT

- Národní počítačová síť bank a terminály napojení bank na síť SWIFT
- Zpracovatelská operační centra (doprava a uchování zpráv přenášených z národních sítí)

Pramen: Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů. Praha 1995, s. 365.

ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila poskytnout alespoň základní přehled informací o formách a nástrojích mezinárodního platebního styku. Samozřejmě si uvědomuji, že některé instrumenty by si zasloužily více pozornosti. Z důvodů omezeného rozsahu bakalářské práce jsem však bohužel nemohla zpracovat tuto problematiku podrobněji. Na závěr bych chtěla toto téma ještě ve stručnosti shrnout.

V souvislosti s liberalizací obchodu, kdy je umožněno všem organizacím navazovat přímé obchodní styky se zahraničím, pochopitelně dochází také k růstu zahraničního obchodu. Díky rozvoji zahraničního obchodu se zvyšuje i objem mezinárodních plateb.

Mezinárodní platební styk samozřejmě není spojen pouze s vývojem zahraničního obchodu, ale je odrazem i jiných forem mezinárodní spolupráce a zahraničních styků.

Peněžní transakce prováděné mezi neznámými partnery z více zemí jsou velmi rizikové. Tato rizikovost je podmíněna nejen anonymitou partnerů, ale také jejich vzdáleností, odlišným politickým, hospodářským a kulturním prostředím.

Oba obchodní partneři se snaží tato rizika minimalizovat. Některým rizikům mohou zabránit i vhodnou volbou platebního prostředku. Banky nabízejí svým klientům různé druhy platebních instrumentů, které se liší ve stupni zajištění transakce i v cenové náročnosti.

Jednou z forem mezinárodního platebního styku jsou hladké platy. Tento způsob provádění platebního styku je vhodné použít pouze při zavedeném obchodním styku, kde se partneři navzájem dobře znají, mají dobré vztahy a politické a ekonomické prostředí obou partnerů lze považovat za stabilní. V takovém případě je hladká platba tím nejméně časově a peněžně náročným platebním prostředkem. Hladká platba by však neměla být používána při obchodech mezi novými partnery nebo pokud jde o vysoké částky.

Vyšší jistotu než hladké platy přinášejí dokumentární platby. Základními formami dokumentárních platů jsou dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso.

Dokumentární inkaso je ve srovnání s hladkou platbou jistějším způsobem placení, neboť dává vývozci jistotu, že se kupující (dovozce) nedostane k dokumentům, které mu zajistí vlastnictví zboží, dříve než toto zboží zaplatí. Na druhé straně ale vývozce není zajištěn proti neochotě odebrat a tím i zaplatit dané zboží.

Dokumentární inkaso je tedy vhodné použít v případě, že vývozce nemá pochybnosti o ochotě a schopnosti dovozce zaplatit zboží.

Dokumentární inkaso se používá v několika variantách, z nichž nejčastější jsou dvě – dokumenty proti placení (D/P – Documents against Payment) a dokumenty proti akceptaci směnky (D/A – Documents against Acceptance). Kromě toho je samozřejmě možná i kombinace obou těchto způsobů (tzn. část kupní ceny k okamžitému proplacení a na část je vystavována směnka). Doklady lze ale předat i za jiných podmínek, např. při výměnných obchodech lze doklady vyměnit za jiné dokumenty.

Nejbezpečnějším, ale zároveň také nejdražším platebním instrumentem, používaném v mezinárodním platebním styku, je dokumentární akreditiv. Tato platební forma poskytuje vývozci jistotu, že dostane zaplacen, pokud splní akreditivem předepsané podmínky. Dovozci dokumentární akreditiv zajišťuje, že výplata bude provedena až po splnění stanovených akreditivních podmínek. Těmito podmínkami se rozumí předání požadovaných dokumentů.

Je tedy zřejmé, že u dokumentárního akreditivu velice záleží na správné volbě těchto akreditivních podmínek. Zároveň je také důležité zvolit vhodný druh akreditivu. V současné době banky poskytují svým klientům velmi širokou nabídku dokumentárních akreditivů, které se liší zejména ve stupni zajištění. Navíc lze dokumentární akreditivy kombinovat i s jinými bankovními produkty.

Aby byl akreditiv skutečně jistým platebním prostředkem, měl by být také vystaven bonitní bankou. Jestliže jsou dokumentární akreditivy vystaveny známými a dobrými bankami, tak jsou zpravidla propláceny ihned a bez omezení. U neznámých a pochybných bank mohou být akreditivy limitovány určitou částkou apod.

V každém případě je dokumentární akreditiv asi nejlépe propracovaným platebním instrumentem, který představuje pro obě strany obchodní transakce velmi kvalitní platební

zajištění. To se samozřejmě odráží i ve vyšších poplatcích za provedené akreditivní operace. I přesto, že akreditiv představuje pro oba obchodní partnery poněkud nákladnější platební formu, je v mezinárodním styku velmi často používán. Ve snaze minimalizovat rizika svých obchodních operací totiž obchodníci raději zvolí poměrně drahý, ale na druhé straně bezpečný dokumentární akreditiv. Díky využití moderních korespondenčních sítí bank je dnes zprostředkování akreditivu i mnohem méně náročné na čas.

Obchodní partneři si samozřejmě mohou vybrat i jiné platební instrumenty nebo mohou bankovní produkty kombinovat. Měli by se však vždy snažit vybrat takový instrument, jehož parametry a cena by byly adekvátní potřebám zajišťovaného obchodu.

Pro hladký a rychlý průběh mezinárodního platebního styku je velmi důležitá spolupráce tuzemských a zahraničních bank. Záleží však také na způsobu předávání zpráv mezi bankami. V současnosti je pro výměnu kontrolních dokumentů nejčastěji používán systém SWIFT.

Tento telekomunikační systém umožňuje elektronický bezdokladový přenos dat mezi bankami na celém světě. Zúčtování prostřednictvím SWIFTu je velmi rychlé. Zaslání zprávy prostřednictvím tohoto systému obvykle trvá jen několik vteřin. Velkou výhodou SWIFTu je také bezpečnost. Všechny zprávy zasílané prostřednictvím systému SWIFT jsou totiž zašifrovány, aby je třetí osoby nemohly rozluštit. Tento systém je také zajištěn proti změnám v textu odesílané zprávy.

V mezinárodním platebním styku hrají v současnosti důležitou roli také počítače. V souvislosti s neustálým rozvojem počítačové techniky by mělo v novém tisíciletí, podle mého názoru, dojít ke zdokonalení a dalšímu urychlení mezinárodních platebních transakcí.

SEZNAM LITERATURY

- [1] LUTKOWSKI, K.: Ruchy kapitałów krótkoterminowych. Zeszyty naukowe Szkoły Głównej Planowania a Statystyki w Warszawie. 54, 1965.
- [2] BAKULE, V.: Světové finance. 1. vydání. SNTL/ALFA, Praha 1976.
- [3] MARVANOVÁ, M. – HOUDA, M. a kolektiv: Platební styk. 3. rozšířené vydání. ECON, Brno 1995.
- [4] SEKERKA, B.: Banky a bankovní produkty. 1. vydání. PROFESS, Praha 1997.
- [5] POLIDAR, V.: Management bank a bankovních obchodů. 1. vydání. Ekopress, Praha 1995.
- [6] BAYER, A.: Mezinárodní platební styk. 1. vydání. SNTL, Bratislava 1983.
- [7] REVENDA, Z. a kolektiv: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha 1996.
- [8] DĚDIČ, J. – PAULY, J.: Cenné papíry. Prospektrum, Praha 1994.
- [9] BARTOŠEK, K. – FELBERGOVÁ, D. – JAROŠ, P.: Bankovníctví v České republice. 3. přepracované vydání. Bankovní institut, a. s., Praha 1998.
- [10] REVENDA, Z.: Centrální bankovníctví. Management Press, Praha 1999.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Směnky jako součást dokumentárních plateb (6 stran)
2. Žádost o otevření dokumentárního akreditivu (2 strany)
3. Sazebníky poplatků dokumentárních plateb (5 stran)
4. Celkové schéma zúčtování plateb a zpráv o zúčtování (1 strana)

Příloha č. 1 - Směnky jako součást dokumentárních plateb

„Směnka je cenný papír vystavený na řad, obsahující směnečné náležitosti přesně stanovené zákonem.“ [3] V České republice jsou náležitosti směnky upraveny zákonem č.191/1950 Sb. Směnky rozdělujeme na směnky vlastní a cizí.

U směnky vlastní se výstavce zavazuje, že osobě ve směnce jmenované (označené v řadu) ve stanovené době a na stanoveném místě zaplatí příslušnou částku.

U směnky cizí (trata) výstavce směnky (trasant) přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil osobě označené v řadu v přesně stanovené době a na stanoveném místě příslušnou peněžitou částku.

K podstatným náležitostem směnky cizí patří:

- slovo směnka v souvislém textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána;
- bezpodmínečný příkaz výstavce zaplatit určitou peněžitou sumu (částka je obvykle uvedena jak čísly, tak slovy);
- údaj splatnosti směnky;
- jméno osoby, které má být placeno (na jejíž řad je směnka vystavena) – remitent;
- přesné stanovení místa, kde má být placeno (pokud tento údaj chybí, je platebním místem sídlo směnečníka);
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka, dlužníka);
- datum a místo vystavení směnky (pokud není uvedeno, platí místo bydliště výstavce);
- podpis výstavce.

Kromě podstatných náležitostí, které jsou stanoveny zákonem, existují i náležitosti nepodstatné. Jedná se například o tyto doložky:

- a) Rekta doložka – tato doložka vylučuje převod směnky indosamentem (rubopisem, žirem).
- b) Domicilační doložka – jedná se o doložku, která vymezuje splatnost směnky v sídle třetí osoby (tzv. domicilátora). To však nemusí být shodné se sídlem směnečníka.

[3] MARVANOVÁ, M. – HOUDA, M. a kolektiv: Platební styk. 3. rozšířené vydání. ECON, Brno 1995, s. 131.

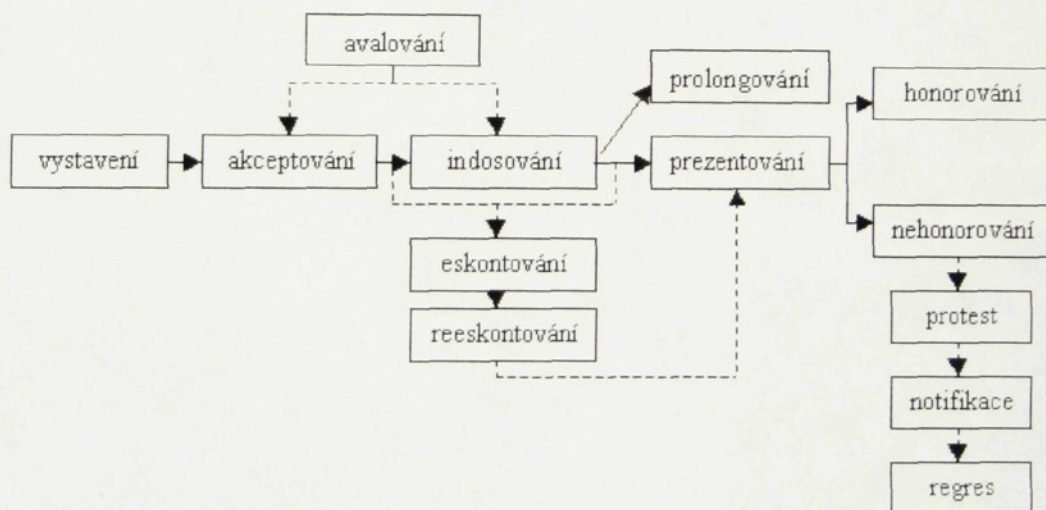
Právní úprava směnky v zahraničí

Pokud se jedná o úpravu směnky v zahraničí, rozeznáváme dvě oblasti právní úpravy:

- Ženevské dohody – z roku 1930 – 31. Tyto úmluvy na Ženevské konferenci podepsala většina evropských států a mnohé země Jižní Ameriky.
- Oblast anglosaského práva – jedná se o právní úpravu Velké Británie a Kanady.

Rozdíl mezi těmito úpravami je dán náležitostmi a užitím právních institutů. V anglosaské právní úpravě se nesetkáváme např. s institutem směnečného rukojemství. Dále zde zákon nestanovuje povinnost, uvést slovo „směnka“ do souvislého textu listiny.

Základní směnečné operace

a) Vystavení směnky

V zahraničním obchodě se setkáváme jak se směnkami cizími, tak se směnkami vlastními. Směnku cizí vystavuje věřitel (vývozce). Výstavcem směnky vlastní je naopak dlužník (dovozce).

b) Akceptování

„Akceptace směnky je úkon, kterým dlužník (směnečník) vyjadřuje svou vůli přijmout (akceptovat) směnku předkládanou mu k přijetí. Tento projev vůle ho zavazuje na stanoveném místě a ve stanovený den zaplatit směnkou stanovenou částku osobě vyznačené v řadu. Akceptace

je na směnce obvykle vyjádřena slovy přijato, accepted atd.“ [3]

c) Avalizace

Avalizace neboli směnečné rukojemství slouží k zajištění akceptované směnky. Avalizace dává majiteli směnky větší jistotu, že při nezaplacení směnky směnečným dlužníkem bude tento závazek splněn avalistou. Směnečný rukojmí (avalista) stvrzuje svůj závazek svým podpisem a připojením doložky „per aval“. Osoba, za kterou se avalista zaručí se nazývá avalát. Avalistou může být banka, ale také nějaká společnost nebo dokonce soukromá osoba. K zajištění dobytosti pohledávky se však doporučuje aval bonitní banky.

Jestliže směnka nebyla řádně uhrazena přímým dlužníkem a avalista splnil svůj závazek vyplývající ze směnečného rukojemství, stává se aval věřitelem vůči dlužníkovi a může vymáhat z titulu svého splněného závazku zaplacení dané částky.

d) Indosování - převod směnečných práv

Převod směnečných práv se provádí indosamentem (rubopisem, žirem). Figurují zde dvě osoby – indosant a indosatář. Indosant (žirant) je osoba, která směnku předává a indosatář je subjekt, kterému je směnka postoupena. Rubopis má účinky převodní (převod všech práv ze směnky vyplývajících na indosatáře), účinky záruční (indosant přejímá solidární ručení za směnku) a dále ještě účinky legitimační (majitel směnky je jejím zákonným držitelem a tím i směnečným věřitelem, takže k uplatnění nároku na zaplacení stačí předložit směnku).

e) Eskont

Eskont směnky představuje převod směnečných práv majitele na banku před termínem splatnosti a za úplatu. Klient předloží směnku splatnou v budoucnosti bance. Banka směnku odkoupí a poskytne klientovi okamžité peněžní prostředky. Částka, kterou banka klientovi vyplatí, je však menší než směnečná částka a to o diskont (tj. úroky za období ode dne eskontování do dne splatnosti směnky). Banka má tzv. postižní právo vůči věřiteli. Jestliže hlavní dlužník neplatí v době splatnosti, zatíží banka účet věřitele, tj. žadatele o eskont, v souladu s uzavřenou dohodou.

[3] MARVANOVÁ, M. – HOUDA, M. a kolektiv: Platební styk. 3. rozšířené vydání. ECON, Brno 1995, s.135.

f) Prolongace

Prolongace je prodloužení doby splatnosti směnky.

g) Prezentace

Prezentací se rozumí předložení směnky k proplacení (honorování) v den její splatnosti.

h) Honorování

Honorování znamená proplacení směnky. Pokud směnka byla řádně honorována (proplacena) může dlužník požadovat vrácení směnky opatřené potvrzením o placení – tzv. kvitancí.

i) Protest

Jestliže směnka byla v den splatnosti předložena k proplacení, avšak nebyla honorována (zaplacená), je třeba učinit směnečný protest, že dlužník nedostal svým závazkům. Protest musí být učiněn do dvou pracovních dnů po splatnosti směnky.

Protest směnky se realizuje ve dvou podobách. Může se jednat o protest směnky pro neplacení nebo o protest směnky pro neakceptaci.

Protest pro neplacení se tedy používá na základě zjištění, že směnka byla dlužníkovi včas předložena, ale dlužník odmítl platit nebo nebyl zastížen. O odmítnutí placení je potom úřední osobou (notářem, soudcem nebo obecním úřadem) sepsána listina, která dokazuje, že dlužník byl vyzván k zaplacení včas, ale přesto tak neučinil. Protestní listiny jsou zapsány a evidovány v rejstříku.

S protestem pro neakceptaci se příliš často nesetkáváme. Protest pro neakceptaci může být učiněn na základě zjištění, že směnka předložená z příkazu výstavce k akceptaci byla odmítnuta.

j) Notifikace

Notifikace je „podání zpráv o protestování směnky pro nezaplacení“. [4]

Pokud směnečný dlužník nezaplatil, musí majitel směnky učinit protest pro neplacení. Majitel má dále ještě tzv. notifikační povinnost. Znamená to, že je povinen do čtyř pracovních dnů po protestu oznámit svému indosantovi, že proplacení bylo odmítnuto. Tento indosant musí do

[4] SEKERKA, B.: Banky a bankovní produkty. 1. vydání. PROFESS, Praha 1997, s. 211.

dvou pracovních dnů vyznat o této zprávě svého indosanta a sdělit mu jména a adresy těch, kteří předtím podali zprávu. Touto cestou se zpráva dostane až k výstavci směnky.

Kdo zprávu nepodá včas, neztrácí sice postihová práva, ale odpovídá za škody způsobené jeho nedbalostí, a to až do výše směnečné pohledávky.

k) Regres

Po učinění protestu a napsání notifikace může být vykonán směnečný regres (postih). Majitel směnky může požadovat plnění od kteréhokoliv vedlejšího směnečného dlužníka (výstavce traty, avalisty, indosanta) nebo od všech dohromady, bez ohledu na pořadí, v jakém vstupovali do směnečného závazku.

Za zaplacení směnky tedy ručí kromě hlavního dlužníka i všechny ostatní osoby na směnce podepsané, pokud ovšem doložkou postih nevyloučily. Tyto osoby mají postavení solidárních postihových dlužníků. Jestliže směnku neproplatí hlavní dlužník a zaplatí ji některý z postihových dlužníků, je potom jeho věcí, aby se postihem hojil na ostatních směnečně zavázaných osobách.

Význam a užití směnky

Význam směnky vychází z mnoha funkcí, které plní:

- a) funkce platebního prostředku,
- b) funkce úvěrová,
- c) funkce garanční,
- d) funkce refinanční a peněžně investiční.

Směnka je v zahraničním obchodě používána jak při vývozu, tak i při dovozu. Při vývozu slouží směnka ke krytí úvěru poskytnutého směnečníkovi, který se podpisem směnky zavazuje k úhradě příslušné částky v přesně stanovené době a na sjednaném platebním místě. Závazek směnečníka bývá stvrzen ještě podpisem další osoby nebo banky jakožto avalisty. Vzhledem k nejistotě týkající se soukromých osob a jejich finančních závazků je vhodné požadovat aval od bonitní banky.

Při dovozu se setkáváme se směnkami cizími i se směnkami vlastními, které mohou být splatné v tuzemsku (v ČR) nebo i v zahraničí. Směnka cizí je při dovozu vystavena zahraničním dodavatelem na jeho řad a podle podmínek kontraktu akceptována dlužníkem. Tuzemská banka zde

může fungovat jako zprostředkovatel akceptace směnky, kterou potom zašle předložiteli nebo označenému bankovnímu spojení.

Kromě směnky akceptované dlužníkem může dodavatel požadovat i dlužníkovu vlastní směnku (Promissory Nota). U obou typů směnek může dodavatel požadovat zaručení směnky avalem banky.

Řádně podepsané, respektive akceptované a avalované směnky mohou být také předmětem obchodů na sekundárních trzích v zahraničí.

ŽÁDOST O OTEVŘENÍ DOKUMENTÁRNÍHO AKREDITIVU

akreditiv		☐ neodvolatelný a potvrzený ☐ neodvolatelný a avizovaný		☐ převoditelný ☐ stand-by ☐ revolvingový ¹⁾		Referenční číslo: ²⁾	
Jazyce (název, adresa včetně PSČ):				Oprávněný/příjemce:			
Účet:				IČO ³⁾			
Měna:				Číslo účtu:			
Pobočky KB v:		Datum		Místo (stát)			
Místo akreditivu oprávněného:				Měna ☐ about			
				Částka ☐ max			
				Slovy			
Platba proti předložení		☐ platba		☐ akceptace		☐ negociace	
Odložená splatnost		☐ odložená splatnost		 dní od			
Dopravní parita: ⁴⁾		☐ povoleny		☐ zakázány			
Tento akreditiv kryje % hodnoty kontraktu		☐ povoleny		☐ zakázány			
Dokumenty musí být předloženy do dní po datu vystavení dopravních dokumentů							
Místo odeslání		Místo určení					
Zboží v (jazyce kontraktu):							
Dokumenty							
Dokument vystavený na řad				uvádějí Notif Party			
Dokument osazenosti				Počet požadovaných originálů			
Dokument železničního nákladního listu CIM				Vykazující příjemce:			
Dokument originál leteckého nákladního listu							
Dokument nákladní list CMR							
Dokument zaslalatel o				☐ neodvolatelném odeslání zboží			
				☐ převzetí zboží			
Dokument orazlitkován a podepsaná faktura x originál x kopie							
Dokument / pojištění certifikát ve originálech na % hodnoty faktury, kryjící rizika							
Dokument o původu potvrzené				vykazující, že zboží je původu			
Dokument osvědčení EUR							
Dokument o kvalitě v originálech vystavené				vykazující			
Dokument list							

Jiné dokumenty popsané v jazyce kontraktu a v jazyce českém:
(název dokumentu, předmět dokumentu, vystaven kým)

Podmínky revolvingového akreditivu:

počet obrátek:

hodnota 1 obrátky:

kumulativní / nekumulativní *)

Jiné instrukce pro CKB:

Jiné instrukce pro zahraniční banku (v jazyce českém a v jazyce kontraktu):

Výlohy banky příjemce jdou na účet

☐ příjemce akreditivu

☐ příkazce akreditivu

Výlohy banky příkazce jdou na účet

☐ příjemce akreditivu

☐ příkazce akreditivu

Výlohy jdou na vrub účtu **) č.

Měna:

Účet u pobočky KB v

Kontakt příkazce (včetně volacího čísla)
referent

telefon

fax

V

dne

.....
podpis příkazce

Vyplní pouze pobočka KB/OC

Pobočka KB/OC:

ID klienta:

Jméno zpracovatele:

Tel.:

*) Nehodící se škrtněte.

**) Pouze v případě, že výlohy jdou na účet příkazce.

K. Dokumentární platby – sazebník Komerční banky

1. Dokumentární akreditiv

a) odběratelský - importní

- předavízo

- otevření

1 000,-

0,3 %, min. 1 000,-

za 1. čtvrtletí,

nad 30 mil. 0,25 %,

nad 150 mil. 0,2 %,

0,1 %, min. 500,-

za každé další čtvrtletí

500,-

- změna kromě navýšení hodnoty

- změna včetně navýšení hodnoty

- výplata

500,- + 0,3 % ze zvýšení

0,25 % z vyplacené částky,

min. 1 000,-

- odložená platba

0,25 % za započatých 90 dní,

min. 500,- + poplatky za výplatu

3 000,-

- zrušení nevyužitého akreditivu

- zrušení nedočerpaného akreditivu

500,-

Jedná se o zrušení nedočerpané částky přesahující 10 % hodnoty akreditivu.

- přijetí směnky

0,25 % za 30 dní, min. 500,-

b) dodavatelský - exportní

- předavízo

1 000,-

- avizování akreditivu

0,2 %, min. 1 000,-

- potvrzení akreditivu

0,3 %, min. 1 000,-

za každé započaté čtvrtletí

500,-

- změna

- výplata

0,3 % z vyplacené částky, min. 1 000,-

- odložená platba

0,25 % za každých 30 dní, min. 500,-

- zrušení

3 000,-

- odesílání dokladů k inkasu

0,3 %, min. 1 000,-

- závary v dokladech

(příp. vystavení indemnity)

500,-

- přijetí směnky

0,25 % za každých 30 dní, min. 500,-

- převod akreditivu

2 000,-

- příprava forfaitu

3 000,-

Cena se vybírá srážkou z výnosu inkasa nebo z účtu klienta.*Výlohy se účtují i v případě, kdy akreditiv není použit.*

2. Dokumentární inkaso

a) odběratelské - importní

- zpracování

0,3 %, min. 1 000,-, max. 20 000,-

*Vybírá se i v případě vydání dokladů
přímou úhradou) nebo při vrácení dokladů do zahraničí.**bez placení (např. placení*

500,-

- uvolnění zboží zaslaného k dispozici KB

- opakované urgency platby

200,-

(druhá a následující)

b) dodavatelské - exportní

- zpracování

0,3 %, min. 1 000,-, max. 20 000,-

*Vybírá se srážkou z výnosu inkasa
a to i v případě vydání dokladů
přímou úhradou) nebo při vrácení dokladů ze zahraničí.**nebo z účtu klienta,
bez placení (např. placení*

- urgence platby	200,-
c) tuzemské dokumentární inkaso odběratelské spojené s předáním technického průkazu k automobilu	420,-
3. směnečná agenda	
- inkaso dovozní směnky	0,3 %, min. 1 000,-, max. 20 000,-
- inkaso vývozní směnky	0,3 %, min. 1 000,-, max. 20 000,-
- obstarání inkasa s negat. výsledkem	1 000,-
- protest	500,- + skutečné náklady
4. záruka přijatá ze zahraničí	1 000,-
5. vyřízení dokumentárních plateb s nezbytným použitím následujících spojových služeb	
a) za zprávu podanou telexem	
Evropa	150,-
zámoří	300,-
Asie	550,-
b) za zprávu podanou SWIFT	150,-
c) za zprávu podanou telefonem - sazba za 1 min.	
tuzemsko	20,-
Evropa	50,-
ostatní	220,-
d) faxová zpráva - sazba za 1 stránku	
tuzemsko	30,-
Evropa	80,-
ostatní	220,-
e) kurýrní služba DHL	dle sazebníku DHL
<i>V případě, že tyto operace nejsou součástí prováděné finanční činnosti osvobozené od DPH, účtuje se i DPH ve výši 5 %.</i>	
6. konzultace - za každou i započatou hodinu práce	500,- + DPH 5 %

V případě, že v rámci finanční činnosti osvobozené od DPH podle § 28 zákona č. 588/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je prováděna další služba (např. konzultace, vyplnění dokladů, telekomunikační služba apod.), nebude ani u této dílčí služby DPH uplatněna.

SAZEBNÍK ČESKÉ SPOŘITELNY, a.s. PRO BANKOVNÍ OBCHODY

(DÁLE JEN SAZEBNÍK) ČÁST:

X. DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIVY

SAZEBNÍK SE VZTAHUJE NA SLUŽBY POSKYTOVANÉ FYZICKÝM OSOBÁM (DÁLE F.O.) A PRÁVNICKÝM OSOBÁM (DÁLE P.O.).
ENY V SAZEBNÍKU POUŽÍVANÉ PRO PRÁVNICKÉ OSOBY SE VZTAHUJÍ I NA FYZICKÉ OSOBY - PODNIKATELE.

ena v % se vybírá z částky, která je předmětem úkonu
opsaného v příslušné položce.

Importní (klient je příkazcem)

pol. text cena v Kč

1. předavízo akreditivu před vlastním
otevřením, a to na zvláštní žádost
klienta 500,-

2. otevření akreditivu
- za první čtvrtletí 0,3 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %
min. 1 000,-

3. změna podmínek akreditivu
a) bez navýšení částky 500,-
b) s navýšením částky 500,- + 0,3 %
z navýšené částky

4. promptní platba: výplata akreditivu 0,3 %
- z každé vyplacené částky min. 1 000,-

5. odložená platba v rámci akreditivu
z každé vyplacené částky
- za první čtvrtletí 0,3 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %, min. 1 000,-

6. zrušení akreditivu, vyvedení akreditivu
z evidence při jeho nečerpání 1 000,-

7. akceptace směnky v rámci akreditivu 0,25 %
- za každý započatý měsíc min. 1 000,-

8. uvolnění zboží klientovi
(vystavení vydacího listu) 400,-

Ceny se vybírají v Kč nebo v cizí měně z účtu
klienta ve stanovené době výběru (účtování).

Exportní (klient je beneficentem)

pol. text cena v Kč

1. předavízo akreditivu
(na žádost příkazce) 500,-

2. avizování akreditivu 0,2 %, min. 1 000,-

3. potvrzení akreditivu *)
- za první čtvrtletí 0,3 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %, min. 1 000,-

Tato provize je základní cenou a zvyšuje se pro potvr-
zení akreditivu ze zemí se zvýšeným transferovým rizi-
m, přičemž se odpovídajícím způsobem zvyšuje
minimální cena.

4. změna podmínek akreditivu
a) včetně navýšení částky 500,-
v rámci avizovaného akreditivu
b) včetně navýšení částky v rámci 500,- + 0,3 %
potvrzeného akreditivu z navýšené částky

pol. text cena v Kč

5. promptní výplata akreditivu 0,3 %
- z každé vyplacené částky min. 1 000,-

6. odložená platba nebo přijetí lhůtní
směnky v rámci akreditivu
- za první čtvrtletí 0,3 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %, min. 1 000,-

7. zrušení akreditivu nebo jeho vyvedení
z evidence bez jeho čerpání 1 000,-

8. odeslání dokladů k inkasu, k placení
nebo přijetí v rámci akreditivu 0,3 %
min. 1 000,-

9. převod akreditivu 0,2 %, min. 1 000,-

10. vystavení indemnity 500,-

11. akceptace směnky v rámci akreditivu 0,25 %
- za každý započatý měsíc min. 1 000,-

12. příprava forfaitové operace 0,1 %, max. 3 000,-

13. nesrovnalosti v předložených dokumentech 1 000,-

C. Tuzemské odběratelské (klient je příkazcem)

pol. text cena v Kč

1. předavízo akreditivu před vlastním
otevřením, a to na zvláštní žádost klienta 500,-

2. otevření akreditivu
- za první čtvrtletí 0,2 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %, min. 1 000,-

3. změna podmínek akreditivu
a) bez navýšení částky 500,-
b) s navýšením částky 500,- + 0,2 %
z navýšené částky

4. promptní platba: výplata akreditivu 0,2 %, min. 1 000,-
- z každé vyplacené částky

5. odložená platba v rámci akreditivu
z každé vyplacené částky
- za první čtvrtletí 0,2 %
- za každý další započatý měsíc 0,1 %
min. 1 000,-

6. zrušení akreditivu, vyvedení akreditivu
z evidence při jeho nečerpání 1 000,-

7. akceptace směnky v rámci akreditivu 0,25 %
za každý započatý měsíc min. 1 000,-

pol. text	cena v Kč
8. nesrovnalosti v předložených dokumentech	1 000,-
Ceny se vybírají v Kč z účtu klienta ve stanovené době výběru (účtování).	
D. Tuzemské dodavatelské (klient je beneficentem)	
pol. text	cena v Kč
1. předavízo akreditivu (na žádost příkazce)	500,-
2. avizování akreditivu	0,15 %, min. 1 000,-
3. potvrzení akreditivu	
- za první čtvrtletí	0,2 %
- za každý další započatý měsíc	0,1 %
	min. 1 000,-
4. změna podmínek akreditivu	
a) včetně navýšení částky v rámci avizovaného akreditivu	500,-
b) včetně navýšení částky v rámci potvrzeného akreditivu	500,- + 0,15 % z navýšené částky
5. promptní výplata akreditivu	
- z každé vyplácené částky	0,2 %, min. 1 000,-
6. odložená platba nebo přijetí lhůtní směnky v rámci akreditivu	
- za první čtvrtletí	0,2 %
- za každý další započatý měsíc	0,1 %
	min. 1 000,-
7. zrušení akreditivu nebo jeho vyvedení z evidence bez jeho čerpání	1 000,-
8. odeslání dokladů k inkasu, k placení nebo přijetí v rámci akreditivu	0,25 %
	min. 1 000,-
9. doplnění předané dokumentace (nesrovnalosti v prezentovaných dokladech)	1 000,-
10. převod akreditivu	0,2 %, min. 1 000,-
11. vystavení indemnity	500,-
12. akceptace směnky v rámci akreditivu	0,25 %
- za každý započatý měsíc	min. 1 000,-
13. příprava forfaitové operace	0,1 %, max. 3 000,-
E. Tuzemské odběratelské a dodavatelské akreditivy v rámci ČS, a.s. (příkazcem a beneficentem jsou klienti)	
pol. text	cena v Kč
1. předavízo akreditivu před vlastním otevřením, a to na zvláštní žádost klienta	500,-
2. avizování akreditivu	0,1 %, min. 1 000,-
3. potvrzení akreditivu	
- za první čtvrtletí	0,2 %
- za každý další započatý měsíc	0,1 %
	min. 1 000,-

pol. text	cena
4. otevření akreditivu	
- za první čtvrtletí	0
- za každý další započatý měsíc	0,0
	min. 1 000,-
5. změna podmínek akreditivu	
a) bez navýšení částky	5
b) s navýšením částky	500,- + 0,15 % z navýšené částky
c) s navýšením částky avizovaného akreditivu	5
d) s navýšením částky v rámci potvrzeného akreditivu	500,- + 0,15 % z navýšené částky
6. promptní platba: výplata akreditivu	0,
- z každé vyplácené částky	min. 1 000,-
7. odložená platba v rámci akreditivu	
z každé vyplácené částky	
- za první čtvrtletí	0,
- za každý další započatý měsíc	0,0
	min. 1 000,-
8. odeslání dokladů k inkasu, k placení nebo přijetí v rámci akreditivu	0,2
	min. 1 000,-
9. doplnění předané dokumentace (nesrovnalosti v dokumentech)	1 000,-
10. zrušení akreditivu, vyvedení akreditivu z evidence při jeho nečerpání	1 000,-
11. akceptace směnky v rámci akreditivu	0,25
- za každý započatý měsíc	min. 1 000,-
12. převod akreditivu	0,2 %, min. 1 000,-
13. vystavení indemnity	500,-
14. příprava forfaitové operace	0,1 %, max. 3 000,-
Cena se vybírá srážkou z výnosu akreditivu nebo z účtu klienta. Výlohy se účtují i v případě, že akreditiv není použit. Zaplacená částka se nevrací i v případě, že akreditiv projde nepoužit nebo vyprší jeho platnost.	
Mimo ceny za úkony uvedené v sazebníku se účtují náklady skutečných výloh vlastních (např. tiskopisy) i cizích (např. výlohy jiných bank a institucí). Tyto výlohy se účtují na vrub účtu klienta po provedení dané operace, popřípadě souhrnně při likvidaci daného obchodního případu.	
Na cenu uhrazenou v hotovosti je ČS, a.s. povinná vydat potvrzení, je-li o to požádána.	
Další ceny požadované za služby ČS, a.s. jsou uvedeny v ostatních částech sazebníku.	

Tento sazebník nabývá účinnosti dnem 1. 11. 1999 a každá případná změna bude zveřejněna v pobočkách ČS, a.s.
V Praze dne 5. 10. 1999

Mgr. Dušan Baran v.r.,
předseda představenstva
a generální ředitel

Ing. Jaroslav Svoboda v.r.,
člen představenstva
a náměstek generálního ředitele

XI. DOKUMENTÁRNÍ INKASA

SAZEBNÍK SE VZTAHUJE NA SLUŽBY POSKYTOVANÉ FYZICKÝM OSOBÁM (DÁLE F.O.) A PRÁVNICKÝM OSOBÁM (DÁLE P.O.).
 CENY V SAZEBNÍKU POUŽÍVANÉ PRO PRÁVNICKÉ OSOBY SE VZTAHUJÍ I NA FYZICKÉ OSOBY - PODNIKATELE.

Cena v % se vybírá z částky, která je předmětem úkonu popsaného v příslušné položce, a je vybírána v Kč nebo cizí měně srážkou z výnosu inkasa nebo z účtu klienta.

A. Importní nebo tuzemská odběratelská dokumentární inkasa

pol. text	cena v Kč
1. zpracování inkasa	
a) importního	0,3 % min. 1 000,-, max. 20 000,-
b) tuzemského	0,15 % min. 700,-, max. 10 000,-
2. vydání dokladů bez placení, vrácení dokladů do zahraničí	0,1 % min. 1 000,-, max. 3 000,-
3. uvolnění zboží klientovi zasláního dodavatelem k dispozici ČS, a.s.	400,-
4. reklamace neposkytnutých instrukcí klientem (za třetí a každou další)	200,-
5. změna instrukcí dokumentárního inkasa	500,-
6. zřízení protestu pro neplacení	500,- + skutečné notářské popl. (jednorázově po provedení protestu)
7. splátka ze záruky, splátka avalované směnky	1 000,-

B. Exportní nebo tuzemská dodavatelská dokumentární inkasa

pol. text	cena v Kč
1. zpracování inkasa	
a) exportního	0,3 % min. 1 000,-, max. 20 000,-
b) tuzemského	0,15 % min. 700,-, max. 10 000,-
2. vydání dokladů bez placení, vrácení dokladů příkazci	0,1%, min. 1 000,-, max. 3 000,-

pol. text	cena
3. reklamace plnění inkasních instrukcí zaslání do zahraniční banky (za každou třetí a další)	2
4. změna instrukcí	5

Mimo ceny za úkony uvedené v sazebníku se účtují hrady skutečných výloh vlastních (např. tiskopisy) i cizích (např. výlohy jiných bank a institucí). Tyto výlohy se účtují na vrub účtu klienta po provedení dané operace, pokud není souhrnně při likvidaci daného obchodního případu.

Na cenu uhrazenou v hotovosti je ČS, a.s. povinná v předem předložit potvrzení, je-li o to požádána.

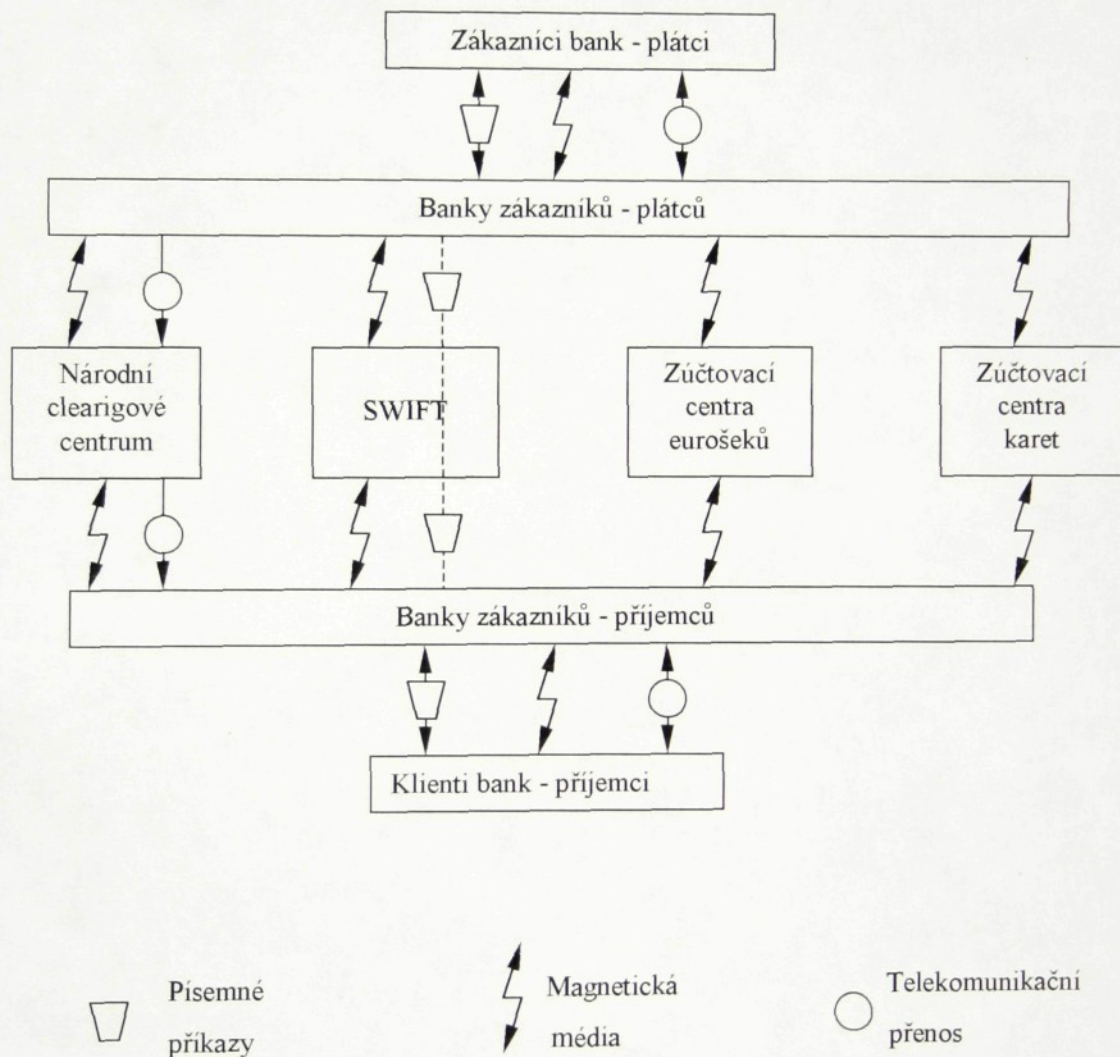
Další ceny požadované za služby ČS, a.s. jsou uvedeny v ostatních částech sazebníku.

Tento sazebník nabývá účinnosti dnem 1. 11. 1999 a každá
 padná změna bude zveřejněna v pobočkách ČS, a.s.
 V Praze dne 5. 10. 1999

Mgr. Dušan Baran v.r.,
 předseda představenstva
 a generální ředitel

Ing. Jaroslav Svoboda v.r.
 člen představenstva
 a náměstek generálního ředitele

Příloha č. 4 – Celkové schéma zúčtování plateb a zpráv o zúčtování

Pramen: Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů. Praha 1995, s. 367.